

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
“ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΧΩΡΟΥ”**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
“ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ, ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ”**

ΣΤΑΣΙΝΟΣ Λ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΖΩΓΡΑΦΑΚΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2015

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
“ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΧΩΡΟΥ”**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
“ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ, ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ”**

ΣΤΑΣΙΝΟΣ Λ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΖΩΓΡΑΦΑΚΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2015

Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία με τίτλο:
“Οικονομική κρίση, αγορά εργασίας και αγροτικός χώρος”

Στασινός Λ. Βασίλειος

Επιβλέπων καθηγητής: Ζωγραφάκης Σταύρος

Εξεταστική Επιτροπή:

Καθηγητής: Κουτσούρης Αλέξανδρος

Καθηγητής: Καρανικόλας Παύλος

Καθηγητής: Ζωγραφάκης Σταύρος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα λόγω της οικονομικής κρίσης, η οποία ξέσπασε το 2008, βιώνει σημαντικές αλλαγές σε κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο. Μετά από τα σκληρότερα μέτρα τα οποία επιβλήθηκαν στη χώρα, ώστε να μπορέσει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της και να ζητήσει το μεγαλύτερο δάνειο στην ιστορία, πολλοί τομείς της χώρας διαφοροποιήθηκαν προς το χειρότερο. Αυτό συνέβη και στην εγχώρια αγορά εργασίας, με δραματικές αλλαγές. Σκοπός αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι να μπορέσει να περιγράψει αυτές τις διαφορές, όσον αφορά την αγορά εργασίας, πριν και μετά τη κρίση, στον αγροτικό χώρο κάνοντας παράλληλα και μια σύγκριση με τον αστικό και ημιαστικό χώρο. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το α' τρίμηνο του 2008 και το α' τρίμηνο του 2014, ως χρονικές περίοδοι για πριν και μετά τη κρίση. Η προσπάθεια ήταν, μέσα από τη σύγκριση αυτή, η ανάδειξη συμπερασμάτων από τα στοιχεία τα οποία προέκυψαν για το πρωτογενή τομέα, σε σχέση με το δευτερογενή και τριτογενή τομέα αλλά και σε σχέση με την αστικότητα. Τέλος, γίνεται μία σύγκριση των δεδομένων των δύο εξαμήνων, για τα χαρακτηριστικά των απασχολούμενων και των ανέργων στις αγροτικές περιοχές.

Λέξεις κλειδιά: Οικονομική κρίση, αγροτικός χώρος, αγορά εργασίας, ανεργία, έρευνα εργατικού δυναμικού

ABSTRACT

Economic crisis, labor market and rural space

The last few years, in case of economical crisis, which had broken into in 2008, Greece experience important changes in the social- economic field. After the hardest measures, which are imposed on the country side, many fields of Greece had been getting worse. All of these because Greece was obligated to deliver on all its obligations in order to ask the biggest loan in the history. The main purpose of this diplomacy essay is to describe the differences, in the labor market , especially in the domain of rural areas, before and after the crisis, doing in the same time a comparison with the urban and suburban area. For this purpose, it has been used the survey data workforce from ELSTAT, in the first three months of 2008 and the first three months of 2014 as periods before and after crisis. This comparison helped this effort to show some results, which were occurred from the primary sector, in comparison with the secondary and the third sector and in relation to urbanization. What's more, the comparison between the production's domains in contrast to the urbanity before and after crisis is included. Finally, there is a data's comparison between the two six- months periods, about the characteristics of the employed and unemployed in rural areas.

Key words: Economic crisis, rural space, labor market, unemployment, labor force survey

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, κύριο Σταύρο Ζωγραφάκη, για τη βοήθειά του στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, αλλά και για τη καθοδήγηση την οποία μου προσέφερε μέχρι και την ολοκλήρωση της εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών για τη γενικότερη συνεργασία την οποία είχαμε, αλλά και τη πολύτιμη γνώση και καθοδήγηση την οποία μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, τους συγγενείς και τους φίλους μου οι οποίοι με στήριξαν σε όλη την ακαδημαϊκή μου πορεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	10
1.1 ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	10
1.2 ΚΕΨΝΣΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	11
1.3 ΑΝΕΡΓΙΑ	12
1.3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	12
1.3.2 ΕΙΔΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	15
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	15
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	15
2.2 ΤΥΠΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	15
2.3 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	16
2.4 ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	17
2.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	20
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	24
ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 2008-2014	24
4.1 ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΛΣΤΑΤ.....	24
4.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ Α΄ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2008-Α΄ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2014 (ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ)	25
4.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	32
4.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	36
4.4.1 ΦΥΛΟ	36
4.4.2 ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ.....	40
4.4.3 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	45
4.4.4 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	50
4.4.5 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	52
4.5 ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ.....	54

4.6 Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΑΠΟ ΤΟ 2008 ΣΤΟ 2014	57
4.7 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	62
4.8 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	70
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	70
5.1 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ LOGIT	70
5.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	71
5.2.1 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	71
5.2.2 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ	72
5.2.3 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ.....	73
5.2.4 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	73
5.2.5 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	74
5.2.6 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	74
5.2.7 ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	78
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	78
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και κυρίως στη χώρα μας, επήλθαν σημαντικές κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις, οδήγησαν πολλές κοινωνικές ομάδες στην αντιμετώπιση κρίσεων και ορισμένες χαρακτηρίστηκαν και ως ανθρωπιστικές. Οι κοινωνικές αυτές ομάδες προερχόντουσαν κυρίως από τα χαμηλά και μεσαία στρώματα της κοινωνικής πυραμίδας, με αποτέλεσμα το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ αυτών και των κοινωνικών ομάδων από τα υψηλά κοινωνικά στρώματα. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι να παρουσιάσει τη κατάσταση της αγοράς εργασίας στον αγροτικό χώρο πριν και μετά την οικονομική κρίση, με βασικά κριτήρια, το α' εξάμηνο του 2008 και το α' εξάμηνο του 2014 της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ. Με τη σύγκριση των δύο αυτών εξαμήνων θα επιχειρηθεί να παρουσιαστούν οι όποιες διαφοροποιήσεις στον αγροτικό χώρο τόσο των εργαζομένων όσο και των ανέργων, αλλά και η σύγκρισή τους με τον αστικό και ημιαστικό χώρο. Η ανάλυση και η σύγκριση των στοιχείων των δύο εξαμήνων, έγινε με το πρόγραμμα SPSS.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία θεωρητική προσέγγιση της αγοράς εργασίας από τη νεοκλασική και τη κεϋνσιανή θεωρία, όπως επίσης και μία περιγραφή του φαινομένου της ανεργίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο αγροτικός χώρος. Μία προσέγγιση του αγροτικού χώρου σύμφωνα με κάποια διεθνή στοιχεία, όπως επίσης και μία παρουσίαση κάποιων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των αγροτικών περιοχών.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια καταγραφής των οικονομικών μέτρων και των πολιτικών αποφάσεων, οι οποίες πάρθηκαν και επηρέασαν άμεσα τη κατάσταση της χώρας, αλλά και την αγορά εργασίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η σύγκριση των δύο εξαμήνων της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, ώστε να παρουσιαστούν οι διαφοροποιήσεις πριν και μετά τη κρίση. Πέρα από τη παρουσίαση κάποιων γενικότερων στοιχείων της έρευνας, δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στον αγροτικό χώρο και στο πρωτογενή τομέα. Τα στοιχεία τα οποία μελετώνται, αφορούν κυρίως κάποια δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των απασχολούμενων, των ανέργων και των μη οικονομικά ενεργών στον αγροτικό χώρο. Επίσης γίνεται και μία ανάλυση του πρωτογενή τομέα πριν και μετά τη κρίση, αλλά και μία σύγκριση με το δευτερογενή και το τριτογενή τομέα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα logit, θα προσπαθήσουμε με βάση κάποια χαρακτηριστικά ενός ατόμου όπως το φύλλο, η οικογενειακή του κατάσταση και η περιοχή διαμονής, να διαπιστώσουμε τις πιθανότητες τις οποίες έχει ένα άτομο ώστε να βρίσκεται σε κατάσταση ανεργίας, μέσα από τα δεδομένα των δύο τριμήνων μελέτης του 2008 και του 2014.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, τα οποία προκύπτουν από την ανάλυση των στοιχείων της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού και αφορούν τον αγροτικό χώρο, αλλά και το πρωτογενή τομέα. Τα συμπεράσματα αυτά, θα προσπαθήσουν να επιβεβαιώσουν, να απορρίψουν ή έστω να δώσουν μία κατεύθυνση, στο ερώτημα το οποίο αφορά αν ο αγροτικός χώρος έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση και αν ναι, ποια στοιχεία είναι αυτά τα οποία έχουν επηρεαστεί περισσότερο, λιγότερο ή και καθόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΑΝΕΡΓΙΑΣ

1.1 ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύμφωνα με τη νεοκλασική προσέγγιση, η κοινωνία θεωρείται ένα σύνολο ατόμων όπου τα οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα, αναλύονται με βάση την ατομική συμπεριφορά. Η αγορά αποτελεί τον τρόπο κοινωνικοποίησης των ατόμων με σκοπό τη μεταξύ τους επαφή, μέσω της ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών. Απώτερος στόχος, η ικανοποίηση των ατομικών τους αναγκών, με κύρια προϋπόθεση την ύπαρξη τιμών, οι οποίες αντανακλούν τις επιθυμίες των υποψηφίων συναλλασσόμενων για ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών.

Η νεοκλασική άποψη για την αγορά εργασίας στηρίζει την ανάλυση της στο μικροεπίπεδο, χρησιμοποιώντας τα μεθοδολογικά εργαλεία της μικροοικονομικής θεωρίας για να αναλύσει την αγορά εργασίας. Ουσιαστικά εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο καθορίζεται ο μισθός ισορροπίας, η ζητούμενη και προσφερόμενη ποσότητα εργασίας. Θεωρεί ότι η αγορά εργασίας λειτουργεί όπως οποιαδήποτε άλλη αγορά, στην οποία το ανταλλάξιμο αγαθό είναι η εργασία. Επιπλέον η παραδοσιακή νεοκλασική θεωρία υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει καμία αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις αγορές, πράγμα το οποίο είναι αρκετά περιοριστικό και ανατρέπεται από τον *Ward* (1874), ο οποίος εισάγει την έννοια της γενικής ισορροπίας και αναλύει ταυτόχρονα τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των αγορών. Η εξομοίωση της αγοράς εργασίας με την αγορά οποιουδήποτε άλλου αγαθού σημαίνει ότι:

α. Βασική υπόθεση της νεοκλασικής θεωρίας είναι η ύπαρξη τέλει ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας, η οποία είναι και η ιδανικότερη για το σύνολο των καταναλωτών.

β. Ο τρόπος εξαγωγής της συνολικής ζήτησης και προσφοράς εργασίας ταυτίζεται με τον τρόπο εξαγωγής της συνολικής ζήτησης και προσφοράς οποιουδήποτε άλλου προϊόντος.

γ. Η τιμή εργασίας καθορίζεται όπως και η τιμή οποιουδήποτε άλλου προϊόντος, δηλαδή μέσα από τη ζήτηση και την προσφορά,

δ. Η ισορροπία επιτυγχάνεται μέσα από την εξίσωση της ζήτησης με την προσφορά.

Ο τρόπος προσδιορισμού της συνολικής καμπύλης ζήτησης και προσφοράς εργασίας στηρίζεται στην υπόθεση ότι οι επιχειρήσεις και οι εν δυνάμει εργαζόμενοι δεν αποτελούν κοινωνικές ομάδες, αλλά οικονομικές κατηγορίες, οι

οποίες διακρίνονται για τον οικονομικό τους ορθολογισμό, με στόχο να μεγιστοποιήσουν το ατομικό τους συμφέρον. Στηριζόμενοι στη θεωρία του Adam Smith, «Περί άορατου χεριού», οι νεοκλασικοί θεωρούν ότι η μεγιστοποίηση των ατομικών συμφερόντων οδηγεί στη μεγιστοποίηση του κοινού συμφέροντος, προάγοντας την ευημερία όλης της κοινωνίας.

Η ανάλυση της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, οι οποίες ζητάνε εργασία για την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών με στόχο την απόκτηση χρηματικού κεφαλαίου για την ικανοποίηση των αναγκών τους, είναι η βάση της νεοκλασικής θεωρίας για τη διερεύνηση της αγοράς εργασίας.

1.2 ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύμφωνα με την κεϋνσιανή θεωρία, η υπόθεση ύπαρξης τέλει ανταγωνισμού στην αγορά και ειδικότερα στην αγορά εργασίας δεν είναι ρεαλιστική, λόγω της ύπαρξης του κράτους, των εργατικών και εργοδοτικών ενώσεων. Η ευελιξία των μισθών, την οποία ενστερνίζεται η νεοκλασική προσέγγιση, δεν είναι εφικτή εξαιτίας αυτών των παραγόντων. Εκτός όμως από την αμφισβήτηση της υπόθεσης περί τέλει ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας, η κεϋνσιανή θεωρία ασκεί κριτική στο ρόλο των τιμών και τη σχέση της αγοράς εργασίας με άλλες αγορές, όπως αυτά παρουσιάζονται στην νεοκλασική θεωρία. Ειδικότερα η κεϋνσιανή προσέγγιση αμφισβητεί κατά πόσο οι τιμές μπορούν να προσαρμοστούν γρήγορα στις μεταβολές ζήτησης και προσφοράς στην αγορά προϊόντων, όπως επίσης και κατά πόσο οι εργαζόμενοι μπορούν να αντιληφθούν τις μεταβολές στο επίπεδο τιμών. Επίσης αμφισβητείται η σχέση της αγοράς εργασίας με άλλες αγορές, όπως η αγορά προϊόντος και η αγορά χρήματος, οι οποίες σύμφωνα με την κεϋνσιανή θεωρία, έχουν στενλη αλληλεξάρτηση.

Η κεϋνσιανή αντίληψη για την αγορά εργασίας διαφοροποιείται σε σχέση με τη νεοκλασική αντίληψη κυρίως όσον αφορά τη φύση, τους προσδιοριστικούς παράγοντες της ζήτησης και προσφοράς εργασίας και τον τρόπο ρύθμισής της σε περίπτωση ανισορροπίας. Πιο συγκεκριμένα, στο βιβλίο περί της Γενικής Θεωρίας (1936) ο Keynes υποστηρίζει ότι η ζήτηση εργασίας προσδιορίζεται από τη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες και είναι συνάρτηση του πραγματικού μισθού. Η μείωση του ονομαστικού μισθού οδηγεί σε αύξηση της ζήτησης για προϊόντα, λόγω της μείωσης των τιμών τους, η οποία με τη σειρά της προκαλεί αύξηση του παραγόμενου προϊόντος και του επιπέδου απασχόλησης. Αξιοσημείωτο είναι πως σε αντίθεση με τη νεοκλασική αντίληψη, η κεϋνσιανή θεωρία υποστηρίζει πως ο πραγματικός μισθός δεν προσδιορίζεται μέσα στην αγορά εργασίας, αλλά έξω από

αυτή. Συγκεκριμένα, προσδιορίζεται από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και από τη ζήτηση και τη προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών.

Υπάρχει ο κατώτατος μισθός ο οποίος προσδιορίζεται στα πλαίσια των συλλογικών διαπραγματεύσεων ανάμεσα στους εργαζόμενους, εργοδότες και στο κράτος. Η προσφορά εργασίας είναι απείρως ελαστική στο ύψος του κατώτατου μισθού, το οποίο υποδηλώνει ότι δεν μπορεί ο τρέχων μισθός να καθιερωθεί σε επίπεδο χαμηλότερο του κατώτατου μισθού. Για οποιοδήποτε μισθό υψηλότερο του κατώτατου μισθού, υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στον πραγματικό μισθό και στο επίπεδο απασχόλησης. Η ισορροπία στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με την κεϋνσιανή αντίληψη, επιτυγχάνεται όταν η ζήτηση εργασίας εξισώνεται με την προσφορά εργασίας.

Τέλος, ο ρόλος του μισθού για τον προσδιορισμό της απασχόλησης και του επιπέδου ανεργίας, έχει έντονα αμφισβητηθεί τόσο από την παραδοσιακή κεϋνσιανή θεωρία όσο και από τους σύγχρονους μετακεϋνσιανούς οικονομολόγους. Σύμφωνα με τον Κέϋνς, το επίπεδο απασχόλησης δε προσδιορίζεται από το μισθό αλλά από την αναμενόμενη ζήτηση για το προϊόν και από τις τεχνικές συνθήκες παραγωγής (Bremond 1987). Λαμβάνοντας υπόψη αυτή τη συνθήκη, η μείωση του ποσοστού ανεργίας θα προέλθει κυρίως από την ενίσχυση της ενεργούς ζήτησης και όχι από τη μείωση των μισθών.

1.3 ΑΝΕΡΓΙΑ

1.3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Ανεργία είναι η κατάσταση όσων προσφέρονται για εργασία και δεν βρίσκουν απασχόληση έναντι αμοιβής ανάλογη με την ειδίκευση και τις επαγγελματικές δεξιότητες που διαθέτουν. Ο άνεργος διαφέρει από τον άεργο καθώς ο άεργος όχι μόνο δεν έχει απασχόληση αλλά και δεν ενδιαφέρεται να αποκτήσει. (CEDEFOP 1996).

Λόγω των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των κρατών με σκοπό να προσδιοριστεί με ακρίβεια η ανεργία μεταξύ των μελών κρατών η Στατιστική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat) υποχρεώνει τα κράτη να διεξάγουν

έρευνες κάθε χρόνο Εργατικού Δυναμικού από το 1983. Έτσι λοιπόν σύμφωνα με τις έρευνες αυτές στη χώρα μας άνεργοι θεωρούνται τα άτομα από 15 ετών και πάνω που έχουν αυτά τα χαρακτηριστικά :

1. ζητούν εργασία, είτε ως μισθωτοί, είτε για να αρχίσουν μία δική τους απασχόληση,
2. είχαν κάνει (στη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από την Έρευνα) κάποιες συγκεκριμένες ενέργειες για να βρουν εργασία (π.χ. γράφτηκαν σε Γραφεία Απασχόλησης του ΟΑΕΔ, απευθύνθηκαν σε εργοδότες ή σε γνωστούς τους, παρακολουθούσαν αγγελίες σε εφημερίδες).
3. είναι διαθέσιμα και μπορούν να αναλάβουν αμέσως την εργασία που τυχόν θα έβρισκαν (μέσα σε δυο εβδομάδες)
4. δεν εργάζονται δηλαδή δεν εργάστηκαν ούτε μία ώρα την τελευταία ημερολογιακή εβδομάδα πριν από τη μέρα της έρευνας ούτε είχαν μία εργασία από την οποία απουσίαζαν προσωρινά λόγω ασθένειας, άδειας, ταξιδιού αναψυχής, απεργίας, καιρικών συνθηκών, επισκευής μηχανημάτων ή καταστήματος.

Επίσης, πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι άνεργοι δε θεωρούνται εκείνοι οι οποίοι δε δέχονται να εργαστούν στο τρέχοντα μισθό και αναζητούν υψηλότερο, όπως και εκείνοι οι οποίοι είναι μερικώς απασχολούμενοι ακόμα και αν αναζητούν εργασία με πλήρες ωράριο.

Το εργατικό δυναμικό της χώρας αποτελείται από το συνολικό αριθμό των απασχολούμενων συν τον αριθμό των ανέργων. Το ποσοστό της ανεργίας είναι ο αριθμός των ανέργων προς το σύνολο του εργατικού δυναμικού. Οι άνεργοι επειδή δεν έχουν τη τέλεια πληροφόρηση για τις διαθέσιμες κενές θέσεις εργασίας, σπαταλούν χρόνο για να βρουν τη κατάλληλη δουλειά. Ο χρόνος αυτός είναι μέρος της ανεργίας.

1.3.2 ΕΙΔΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Αυτό το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία είναι το είδος της ανεργίας και φυσικά ο χρόνος μέσα στον οποίο κάποιος παραμένει εκτός εργασίας, διότι έτσι μπορεί να υπάρξει αρκετή πληροφόρηση για το πρόβλημα της ανεργίας. Διακρίνουμε τρία είδη ανεργίας, την ανεργία τριβής, τη διαρθρωτική ανεργία και την κυκλική ανεργία. (Δ.Γιανέλλης (2006): «Εισαγωγή στη Μακροοικονομική Θεωρία»)

ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΡΙΒΗΣ: Η ανεργία η οποία προκύπτει από τη φυσιολογική μετακίνηση του εργατικού δυναμικού. Οι εργάτες αλλάζουν την οικονομική τους δραστηριότητα για διάφορους λόγους. Οι νέοι εγκαταλείπουν τις σπουδές τους και εισέρχονται στην αγορά εργασίας, οι ηλικιωμένοι συνταξιοδοτούνται εγκαταλείποντας το εργατικό δυναμικό, ενώ αρκετές γυναίκες εγκαταλείπουν το εργατικό δυναμικό για να ασχοληθούν με το σπίτι. Επίσης αρκετές επιχειρήσεις

επεκτείνονται , άλλες συρρικνώνονται και κάποιες κλείνουν ή αλλάζουν δραστηριότητα.

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ: Η ανεργία η οποία προκύπτει από τη μείωση των θέσεων εργασίας εξ' αιτίας της συρρίκνωσης της παραγωγικής δραστηριότητας σε μια περιοχή της χώρας. Αυτή η μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας μπορεί να οφείλεται στις τεχνολογικές μεταβολές οι οποίες συντελούνται παγκοσμίως, στις νέες τεχνολογίες, στην ανάπτυξη νέων μεθόδων παραγωγής, αλλά και στην αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων.

ΚΥΚΛΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ (ΚΕΪΝΣΙΑΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ): Η ανεργία η οποία οφείλεται στην επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας ή στην ύφεση. Ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας δεν είναι πάντοτε σταθερός και αυτό συμβαίνει γιατί, άλλοτε η οικονομία αναπτύσσεται με πολύ γοργούς ρυθμούς και δεν υπάρχει κυκλική ανεργία και άλλοτε, βρίσκεται σε ύφεση και τότε εμφανίζεται η κυκλική ανεργία. Άρα από τον ορισμό αντιλαμβανόμαστε ότι η κυκλική ανεργία εμφανίζεται όταν η ζήτηση είναι χαμηλή μέσα στην οικονομία, με αποτέλεσμα η παραγωγή και η απασχόληση να βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα. Όμως είναι πολύ πιθανό η υφεσιακή τάση της οικονομίας και η απώλεια θέσεων εργασίας μέσα σε ένα χρονικό διάστημα, να μην οφείλονται στη μειωμένη ζήτηση αλλά στο ότι η οικονομία υφίσταται μία μεταβολή εξ' αιτίας κάποιου συγκεκριμένου γεγονότος (π.χ. η πετρελαϊκή κρίση τη δεκαετία του 70 ανάγκασε πολλές οικονομίες να αλλάξουν τη διάρθρωση της παραγωγής τους και να στραφούν σε διαφορετικές μεθόδους, με σκοπό την εξοικονόμηση ενέργειας).

Η βασική διαφορά της ανεργίας τριβής και της διαρθρωτικής ανεργίας με την κυκλική ανεργία, είναι ότι στις δύο πρώτες ο αριθμός των κενών θέσεων εργασίας είναι ίσος με τον αριθμό των ανέργων. Δηλαδή οι κενές θέσεις εργασίας δε ταιριάζουν με τις θέσεις ή με τις ειδικότητες των ανέργων, ή χρειάζονται κάποιο χρόνο οι άνεργοι ώστε να βρουν τις κατάλληλες για εκείνους θέσεις εργασίας. Αντίθετα στη κυκλική ανεργία οι άνεργοι είναι περισσότεροι από τις κενές θέσεις εργασίας, με αποτέλεσμα να υπάρχουν άνεργοι οι οποίοι όσο και να ψάχνουν μια θέση εργασίας, να μη μπορούν να βρουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Ο ορισμός των αγροτικών περιοχών συνδέεται με τον ορισμό των αστικών περιοχών και της πόλης. Αστικός χώρος ορίζεται το μέγεθος του πληθυσμού και η ύπαρξη αστικών λειτουργιών. Για τη στατιστική αρχειοθέτηση, αγροτικές περιοχές και αγροτικός πληθυσμός καθιερώνονται σε όλο τον κόσμο με δημογραφικά κριτήρια π.χ. δημογραφικά, πυκνότητα, πληθυσμιακό μέγεθος. Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν γίνεται χρήση του κριτηρίου απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας για να οριστεί ο αγροτικός χώρος, ούτε στην Ελλάδα ούτε από τους διεθνείς οργανισμούς.

Ο ΟΟΣΑ (OECD 1994) έχει επικρατήσει τα τελευταία χρόνια για τις αγροτικές περιοχές και χρησιμοποιεί το κριτήριο της δημογραφικής πυκνότητας. Έτσι λοιπόν με βάση αυτόν, η μέγιστη δημογραφική πυκνότητα των αγροτικών περιοχών ανέρχεται στους 150 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο για την Ευρώπη, Ν. Ζηλανδία, Αυστραλία και Β. Αμερική. Απ' αυτή τη δημογραφική πυκνότητα προέκυψαν 3 τύποι περιοχών:

1. «κυρίως αστικοποιημένες περιοχές» λιγότερο από 15% του πληθυσμού είναι αγροτικός πληθυσμός
2. «κυρίως αγροτικές περιοχές» πάνω από 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες
3. «σημαντικά αγροτικές περιοχές» το ποσοστό αγροτικού πληθυσμού κυμαίνεται 15 και 50%

2.2 ΤΥΠΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Στην προσπάθεια διαμόρφωσης κατευθύνσεων πολιτικής ανάπτυξης από τα τέλη της δεκαετίας του '80, έχουν παρατεθεί αρκετές τυπολογίες αγροτικών περιοχών από τον ΟΟΣΑ (OECD), την Ελλάδα (Γεωργικό Πανεπιστήμιο Αθήνας 1991, 1998) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1988, 1992, 1995). Κάποιες ενδεικτικές τυπολογίες από διεθνείς οργανισμούς είναι ότι :

1. Παρακμάζουσες αγροτικές περιοχές, κυρίως μεσογειακές που παρουσιάζονται προβλήματα ανάπτυξης και οικονομικής διαφοροποίησης

2. Περιθωριακές και δυσπρόσιτες περιοχές π.χ. ορεινές ζώνες και νησιά, που η αγροτική παρακμή, η ερήμωση και η εγκατάλειψη των γαιών είναι ήδη προχωρημένες και οι δυνατότητες διαφοροποίησης της οικονομίας είναι εξαιρετικά περιορισμένες.

3. Αγροτικές περιοχές που βρίσκονται κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα και επιβαρύνονται οικολογικά.

Ο ΟΟΣΑ (1993,1995) έχει προτείνει μία άλλη τυπολογία αγροτικών περιοχών, η οποία είναι η εξής:

1. Ενσωματωμένες αγροτικές περιοχές σε σχέση με σημαντικά κέντρα οικονομικής δραστηριότητας που χαρακτηρίζονται από αύξηση του πληθυσμού, διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης και πιθανά περιβαλλοντικά προβλήματα.

2. Απομονωμένες περιοχές που χαρακτηρίζονται από χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, χαμηλά εισοδήματα, πληθυσμιακή γήρανση, υψηλότερη εξάρτηση από την γεωργία, παροχή ελάχιστων βασικών υπηρεσιών.

3. Ενσωματωμένες αγροτικές περιοχές που χαρακτηρίζονται από την ιστορικά σημαντική παρουσία ενός παραγωγικού γεωργικού τομέα και την ολοένα αυξανόμενη παρουσία άλλων κλάδων (π.χ. βιομηχανία, τουρισμός, άλλες υπηρεσίες).

Σκοπός των προτεινόμενων τυπολογιών είναι να διατυπωθεί μια πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Βέβαια εκτός απ' αυτές τις ενδεικτικές τυπολογίες γίνονται και άλλες μελέτες από την Ευρωπαϊκή Ένωση (European Commission 1997,1999, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθήνας 1991, Γεωργικό Πανεπιστήμιο Αθήνας 1998, Ηλιοπούλου 2001, Scottish Executive 2005).

2.3 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Χαρακτηριστικό του αγροτικού χώρου είναι η αναλογία που έχει ο άνθρωπος με το φυσικό χώρο. Στις αγροτικές περιοχές η οικονομία στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο γεωργικό τομέα και το παραγωγικό του κεφάλαιο είναι η γη της οποίας προϋπόθεση είναι η μεγάλη επιφάνεια με σκοπό να υπάρξει ένα αξιόλογο κέρδος. Έτσι λοιπόν, η πληθυσμιακή πυκνότητα στις αγροτικές περιοχές δεν μπορεί

να είναι μεγάλη και κυρίως σε μια χώρα όπως η Ελλάδα που διαθέτει μεγάλους ορεινούς, η διασπορά γεωργικής γης και γεωργών είναι ακόμη μεγαλύτερη.

Σε 12.000 αγροτικούς οικισμούς της χώρας κατοικεί το 40% του πληθυσμού (4.000.000 κάτοικοι περίπου) δηλαδή κατά μέσο όρο 330 κάτοικοι κατά οικισμό ή 660 κάτοικοι κατά κοινότητα, εφόσον κατά μέσο όρο οι κοινότητες έχουν 2 οικισμούς. Το στοιχείο μας δείχνει τις διαφορετικές συνθήκες διαβίωσης των ατόμων ανάμεσα στις αγροτικές περιοχές και τις αστικές. Οι πληθυσμιακές συγκεντρώσεις είτε σε πεδινές περιοχές είτε σε ορεινές καθώς και είτε σε μικρές ή μεγάλες αποστάσεις από τα αστικά κέντρα δημιουργούν ένα δίκτυο οικισμών με πλεονεκτήματα αλλά και μεγάλα μειονεκτήματα

Ο καθαρός αέρας, η επαφή με τη φύση και την «ομορφιά» της, το κυκλοφοριακό πρόβλημα που δεν υπάρχει, τη συναναστροφή με τους συνανθρώπους καθώς και η αλληλεγγύη που υπάρχει μεταξύ τους είναι μερικά από τα πλεονεκτήματα που βρίσκουν οι αστοί σε αυτούς που μένουν στις αγροτικές περιοχές. Αντίθετα, η ανεπαρκής εγκατάσταση εκπαιδευτικών και νοσηλευτικών ιδρυμάτων (σχολεία, πανεπιστήμια, νοσοκομεία κλπ.), η ελάχιστη κοινωνική ζωή (απουσία πολιτιστικών εκδηλώσεων) καθώς η δυσκολία προμήθειας πρώτων ειδών και αγαθών λόγω απόστασης είναι μερικά από τα μειονεκτήματα που επισημαίνουν οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών.

Ο αγροτικός χώρος έχει διαφορές ανάμεσα στο παρελθόν και στο σήμερα. Παλιότερα για να επιβιώσουν οι οικογένειες του αγροτικού χώρου παρήγαγαν είδη ένδυσης, διατροφής, υπόδησης κλπ ενώ σήμερα είναι κατά κύριο λόγο χώρος επιχειρηματικής γεωργικής δραστηριότητας και λιγότερο άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων. Σκοπός της γεωργικής δραστηριότητας είναι η παραγωγή προϊόντων για την αγορά ώστε να εξασφαλισθεί ένα εύλογο εισόδημα με σκοπό την κάλυψη των αναγκών της αγροτικής οικογένειας. Τέλος λόγω της αξίας του «καθαρού περιβάλλοντος» ο αγροτικός χώρος αποτελεί επίσης την ευχάριστη εξόρμηση του αστικού πληθυσμού που την έχει ανάγκη.

2.4 ΠΟΛΥΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Πολυαπασχόληση ορίζεται ο συνδυασμός της απασχόλησης στην οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση με απασχολήσεις σε άλλες αμειβόμενες δραστηριότητες, οποίος συνδυασμός συμβαίνει στα πλαίσια του αγροτικού νοικοκυριού, στο οποίο ένα ή περισσότερα μέλη του μπορεί να είναι μονοδραστήρια. Οι άλλες δραστηριότητες περιλαμβάνουν γεωργικές απασχολήσεις εκτός εκμετάλλευσης, παραγωγικές απασχολήσεις (π.χ. μεταποίηση γεωργικών προϊόντων, ο αγροτουρισμός ή εξωγεωργικές απασχολήσεις). Από επιτόπιες

έρευνες έχει διαπιστωθεί ότι η πολυαπασχόληση είναι χαρακτηριστικό κυρίως των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα αλλά και στη ξένη βιβλιογραφία και μέσα από τα χρόνια φαίνεται ότι είναι συχνό φαινόμενο στον αγροτικό χώρο. Για τους οικονομολόγους η πολυαπασχόληση αποτελεί μία συνεχή στρατηγική προσαρμογής τους στις οικονομικές συνθήκες και στην οικονομία της αγοράς παρουσιάζεται ως το αποτέλεσμα ανισορροπιών των συντελεστών παραγωγής μέσα στο νοικοκυριό.

Στο νότο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που οι μικρού μεγέθους εκμεταλλεύσεις αποτελούν ένα μεγάλο ποσοστό του συνόλου των εκμεταλλεύσεων παρουσιάζεται αυξανόμενη παρουσία των γυναικών στην αρχηγία των μικρών εκμεταλλεύσεων (τάση εκγυνισμού), κυρίως από τα τέλη της δεκαετίας 1980 και αρχές του 1990 που διαπιστώνονται στον ευρωπαϊκό χώρο μείωση της πολυαπασχόλησης των ανδρών και αύξηση των γυναικών (Fuller and Brun 1988, 1991). Σημαντικό λόγο πέρα από την αναζήτηση της ερμηνείας της εξόδου των γυναικών στις εξωγεωργικές απασχολήσεις είναι και η στροφή της πολιτικής σχετικά με το μοντέλο ανάπτυξης της υπαίθρου που δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας σε τομείς που είναι ιδιαίτερα πρόσφοροι με τη γυναικεία απασχόληση (π.χ. αγροτουρισμός).

2.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Οι πρώτες «εισροές» μεταναστών στον ελληνικό αγροτικό χώρο παρατηρούνται στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ενώ την περίοδο 1988- 2004 έχουμε την πενταπλασίασή τους. Έχει μεγάλη σημασία να πούμε σε αυτό το σημείο, πως το ποσοστό συμμετοχής μεταναστών στο συνολικό ελληνικό πληθυσμό, είναι το μεγαλύτερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μισοί από αυτούς είναι «παράνομοι» και τους βρίσκουμε να εργάζονται σε κλάδους με υψηλό ποσοστό ανειδίκευτης, ή ημειδικευμένης απασχόλησης με εξαιρετικά χαμηλές αμοιβές τις περισσότερες φορές, με μειωμένη έως και καθόλου ασφάλεια και φυσικά βαριά εργασιακά καθήκοντα.

Το 1990, είναι ιστορικά μια καταλυτική χρονιά, καθώς είναι μια περίοδος όπου έχουμε μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων, επικρατεί ανεπάρκεια διαρθρωτικής πολιτικής, ασκούνται πιέσεις για εντατικές καλλιέργειες, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται αποχώρηση μεγάλου μέρους του εργατικού δυναμικού στην ελληνική ύπαιθρο. Αυξάνεται η τάση συγκέντρωσης της αγροτικής εργασίας στο επίπεδο του «αρχηγού» και έχουμε μια κοινωνική αποστροφή των νέων ανθρώπων προς τις «χαμηλού κύρους, ανειδίκευτες απασχολήσεις» (Ch. Kasimis – A.G. Paradosoulis, 2001· Χ. Κασίμης κ.ά., 2003· Χ. Κασίμης, 2004). Επιπλέον έχουμε μεταβολές και στους κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων, όπου για παράδειγμα οι

γυναίκες βγαίνουν δυναμικά στην αγορά εργασίας, πράγμα το οποίο σημαίνει πως οι οικιακές εργασίες αποκτούν ζήτηση. Ακριβώς για αυτούς τους λόγους δημιουργούνται νέα δεδομένα και κατ' επέκταση νέες ανάγκες. Όλα αυτά λοιπόν δημιουργούν εν συντομία έναν καινούριο όρο θα μπορούσαμε να πούμε για την ελληνική ύπαιθρο, τη «ΝΕΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΤΗΤΑ» (Α.Γ. Παπαδόπουλος, 2008).

Ο νέος αυτός όρος απαιτεί ένα εργατικό δυναμικό ευέλικτο, απαιτεί χέρια σκληρά, αφοσίωση και πολλές αντοχές. Ακριβώς γι' αυτούς τους λόγους διευκολύνεται η διείσδυση των «φτηνών εργατικών χεριών», δηλαδή αυτά των μεταναστών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Απογραφής πληθυσμού το 2001, το ποσοστό μεταναστών το οποίο απασχολείται με τη γεωργία αγγίζει το 17,5%. Το 57,5% αυτών είναι Αλβανοί (οι αρχαιότεροι μετανάστες), οι οποίοι κατα κύριο λόγο μεταναστεύουν σε οικογενειακή μορφή. Το 4,6% είναι Βούλγαροι, ενώ το 3% Ρουμάνοι. Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο πως τα σύνορα διευκολύνουν ιδιαίτερα στην έλευση τους. Τα τελευταία 15 χρόνια λοιπόν, ερχόμενοι από τα Βαλκάνια, την Αφρική, την Ασία, επικεντρώνονται στη γεωργία, στις κατασκευές, αλλά και στη φροντίδα των ανθρώπων μεγάλων ηλικιών.

Πραγματικά ενδιαφέρον είναι το «προφίλ» των μεταναστών της ελληνικής υπαίθρου, καθώς παρατηρούμε μεγάλες διαφορές από χώρα σε χώρα. Το 54,5% των μεταναστών είναι άντρες. Ενώ το ποσοστό των αντρών μεταναστών από την Αλβανία αγγίζει το 58,7%, το ποσοστό των γυναικών από τις Φιλιππίνες αγγίζει το 90%. Ταυτόχρονα, το ποσοστό των μεταναστριών γυναικών από τη Βουλγαρία φτάνει το 60% ενώ των αντρών μεταναστών από το Πακιστάν το εκπληκτικό 95%. Οι Αλβανοί επικεντρώνονται στις κατασκευές και τη γεωργία, οι Πακιστανοί και οι Μπαγκλαντεσιανοί στις σκληρές, ανθυγιεινές δουλειές, τη γεωργία και τη βιοτεχνία, ενώ οι γυναίκες της πρώην ΕΣΣΔ και από τις Φιλιππίνες στις οικιακές εργασίες. Τα επίπεδα γνώσεων τους θεωρούνται σχετικά καλά και ο μισός μέσος όρος τους (51,4%) έχει εργαστεί στο παρελθόν ξανά με την πλειοψηφία στις κατασκευές, έπειτα στις υπηρεσίες και τέλος στη γεωργία («Μετανάστες και τοπικές κοινωνίες- Μια εισαγωγή» Χαράλαμπος Κασίμης – Απόστολος Γ. Παπαδόπουλος).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η ιστορία της «οικονομικής κρίσης» στην Ελλάδα, ξεκινάει από πολύ παλιά. Θα μπορούσε κάποιος να πει από καταβολής της ως ανεξάρτητο κράτος το 1830, βγαίνοντας τότε από μια μακρά και επίπονη περίοδο ξένων εξαρτήσεων. Βέβαια θα γίνεται αντιληπτό πως ακόμα για τη βραχεία περίοδο που θα επιχειρήσουμε να εξετάσουμε, την Ελλάδα ταλαιπωρούν οι ίδιες παθολογίες ελαφρώς παραλλαγμένες. Οι αιτίες αυτές θα μπορούσαν να συνοψιστούν με πολύ λίγα λόγια. Υψηλός δανεισμός, αδυναμία συγκρότησης στέρεας παραγωγικής βάσης με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, ένας κακώς εννοούμενος μιμητισμός από χώρες του εξωτερικού σε ότι αφορούσε την δημόσια διοίκηση, το κράτος και τις ευρύτερες αρμοδιότητες του (παιδεία, υγεία, δικαιοσύνη κτλ). Σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε πως οι ενδογενείς παθολογίες ήταν εκείνες που έβλαπταν σε μεγαλύτερη κλίμακα το ελληνικό κράτος, σε σχέση με τους εξωγενείς παράγοντες.

Το 2009, στις 4 Οκτωβρίου προκηρύσσονται πρόωρες Εθνικές Εκλογές από τον τότε πρωθυπουργό Κώστα Καραμανλή. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ κερδίζει και νέος πρωθυπουργός είναι ο Γιώργος Παπανδρέου. Τον Οκτώβριο του 2009, ο τότε Υπουργός οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου στο ECOFIN κάνει λόγο για πολύ μεγαλύτερο έλλειμμα 12,6%¹, διπλάσιο σχεδόν από αυτό που υπολόγιζε η προηγούμενη κυβέρνηση.

Λίγο μετά ακολουθεί νέα υποβάθμιση από την Fitch και μια περίοδος συνεχών πιέσεων για την χώρα, αφού αγορές και οίκοι αξιολόγησης καθιστούν σχεδόν απαγορευτική την έξοδο της χώρας στις χρηματαγορές και ως εκ τούτου, η ρευστότητα και η διεθνής αξιοπιστία παράλληλα δέχεται ένα τεράστιο πλήγμα

Η ανάγκη της χώρας για άμεση ρευστότητα και παράλληλη αδυναμία της να δανειστεί χρήματα από τις αγορές, την αναγκάζουν στις 3 Μαΐου του 2010 να αιτηθεί από τους Ευρωπαίους εταίρους 30 δις και την ίδια περίοδο, άλλα 30 δις από το ΔΝΤ. Τότε ουσιαστικά συγκροτείται και ο Έκτακτος Μηχανισμός στήριξης (stand by Agreement), στο οποίο η Ελλάδα αποτέλεσε το πρώτο μέλος, ενώ στην συνέχεια ακολούθησαν η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία και άλλες.

Το «Μνημόνιο», όπως το γνωρίζουμε, συνοδεύτηκε από την δημιουργία μιας έκτακτης τριμερούς ομάδας, μετέπειτα γνωστή και ως «Τρόικα», η οποία θα παρακολουθούσε την πορεία του προγράμματος, θα αξιολογούσε και θα αποφάσιζε

1

Τα Νέα/Οικονομία <http://www.tanea.gr/news/economy/article/4542129/?iid=2>

θετικά ή αρνητικά για την συνέχιση της χρηματοδότησης. Η κυβέρνηση προχωράει στην εξαγγελία του πρώτου πακέτου μέτρων, τα οποία αφορούσαν πάγωμα μισθών, περικοπές 10% στα επιδόματα, στις υπερωρίες και στα οδοιπορικά, αύξηση όμως 1,5% στις συντάξεις κάτω από τα 2.000 ευρώ.²

Στις 3 Μαΐου έχουμε το δεύτερο και πιο σκληρό πακέτο μέτρων λιτότητας το οποίο προβλέπει μεταξύ άλλων:³

- Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδειάς
- Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου
- Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ
- Αύξηση ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%
- Αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης
- Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους (ήδη υπάρχοντες) φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα (είχαν καταργηθεί τον Σεπτέμβριο του 2003), ακόμα και στα μικρότερου κυβισμού.
- Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα, ακόμα και στα μικρότερα.
- Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται
- Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ
- Περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ
- Νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου
- Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€
- Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελμάτων

Έτσι στις 23 Οκτωβρίου συγκαλείται Σύνοδος Κορυφής της Ε.Ε, με στόχο την οριστική αντιμετώπιση του Ελληνικού ζητήματος. Η τελική συμφωνία προέβλεπε κούρεμα 50% του ελληνικού χρέους και εκ νέου χρηματοδότηση με 130 δις εκατομμύρια. Το λεγόμενο PSI (Private Sector Involvement) προέβλεπε επίσης και αναχρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών, αλλά και ένα σκληρό πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια μέχρι το 2021. Στις 6 Νοεμβρίου, πραγματοποιείται συνάντηση των αρχηγών του ΠΑΣΟΚ, της Νέας Δημοκρατίας και του ΛΑΟΣ, στο Προεδρικό Μέγαρο υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και μετά από

2

Ελευθεροτυπία, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=130472>

3

Ελευθεροτυπία, Οικονομία, 4/3/2010 <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=04/03/2010&id=137789>

συζητήσεις επέρχεται συμφωνία για νέα Κυβέρνηση υπό τον Λουκά Παπαδήμο, η οποία έφερε στην Βουλή νέα δέσμη μέτρων στις 12 Φεβρουαρίου του 2012⁴

- Μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους μέχρι 25 ετών.
- Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012.
- Ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για τις κλαδικές. Άρση μονιμότητας σε ΔΕΚΟ και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
- Περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του Κράτους και εκλογών.
- Κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
- Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
- Πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων.
- Αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
- Κλείσιμο 200 εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.

Το Δεύτερο Μνημόνιο τέθηκε σε πλήρη ισχύ με την ψήφιση του από την Βουλή. Ο τότε Πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος, ορίζει ημερομηνία νέων εκλογών στις 6 Μαΐου του 2012. Η νέα κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά ξεκινά εκ νέου διαπραγματεύσεις με τους εταίρους για την χρηματοδότηση της χώρας, οι οποίες κατέληξαν στην κατάρτιση του «Μεσοπρόθεσμου Σχεδίου Δημοσιονομικής Προσαρμογής», το οποίο ήρθε στην Βουλή στις 5 Νοεμβρίου του 2013 και ψηφίστηκε μετά από 2 ημέρες, με την μορφή του κατεπείγοντος. Στο πακέτο λιτότητας περιέχονταν μεταξύ άλλων τα εξής:⁵

- Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη, από 1-1-2013
- Μείωση στις συντάξεις από 5 έως και 15%, από τα 1.000 ευρώ και άνω
- Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83% ^[132]
- Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας
- Κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους

4

ΤΟ ΒΗΜΑ, 11/02/12/Οικονομία: <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=443093>

5

Έθνος 6/11/12, Οικονομία
<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22770&subid=2&pubid=63733693>

- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες
- Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια¹
- Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ
- Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- Κατάργηση των πολυάριθμων οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων.
- Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- Αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 2008-2014

4.1 ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΛΣΤΑΤ

Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού διενεργείται από το 1981. Μέχρι το 1997 τα αποτελέσματα εξάγονταν σε ετήσια βάση, με περίοδο αναφοράς το 2ο τρίμηνο του έτους, ενώ από το 1998 και εξής η έρευνα είναι συνεχής και παράγει τριμηνιαία αποτελέσματα. Βασικός σκοπός της είναι η κατανομή του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) σε τρεις πλήρως διακριτές ομάδες : απασχολούμενοι, άνεργοι και οικονομικά μη ενεργοί. Επιπλέον, συλλέγει πρόσθετες πληροφορίες που αφορούν δημογραφικά χαρακτηριστικά της κύριας εργασίας, ύπαρξη και χαρακτηριστικά δεύτερης εργασίας, ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό επίπεδο, συμμετοχή σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, προηγούμενη εργασιακή εμπειρία και αναζήτηση εργασίας.

Νομικό πλαίσιο Η παρούσα έρευνα είναι πλήρως εναρμονισμένη με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η κύρια νομοθετική πράξη είναι ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 577/9-3-98 του Συμβουλίου ο οποίος στις διατάξεις του καθορίζει το σχεδιασμό και τα χαρακτηριστικά της έρευνας. Το πλαίσιο της έρευνας τροποποιήθηκε με τους διαδοχικούς κανονισμούς 1372/2007, 2257/2003, και 1991/2002.

Περίοδος Αναφοράς Το δείγμα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού ισοκατανέμεται μέσα στις 4 (ή 5) εβδομάδες του μήνα. Κάθε επιλεγμένο νοικοκυριό αντιστοιχεί σε μια συγκεκριμένη εβδομάδα, την εβδομάδα αναφοράς (από Δευτέρα ως Κυριακή). • Για την απασχόληση περίοδος αναφοράς είναι η εβδομάδα αναφοράς. • Για την αναζήτηση εργασίας περίοδος αναφοράς είναι η εβδομάδα αναφοράς και οι τρεις προηγούμενες εβδομάδες.

Κάλυψη Ο πληθυσμός των ιδιωτικών νοικοκυριών που διαμένει ή προτίθεται να διαμείνει τουλάχιστον ένα χρόνο στην Ελλάδα. Τα άτομα που διαμένουν μόνιμα σε συλλογικές κατοικίες, δηλαδή νοσοκομεία, ξενοδοχεία, στρατόπεδα, άσυλα, οίκους ευγηρίας, ορφανοτροφεία κτλ., δεν καλύπτονται από την έρευνα.

Ορισμοί

Απασχολούμενοι: τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω τα οποία την εβδομάδα αναφοράς είτε εργάστηκαν έστω και μία ώρα με σκοπό την αμοιβή ή το κέρδος, είτε

εργάστηκαν στην οικογενειακή επιχείρηση, είτε δεν εργάστηκαν αλλά είχαν μια εργασία ή επιχείρηση από την οποία απουσίαζαν προσωρινά.

Άνεργοι: τα άτομα ηλικίας 15 – 74 ετών που δε χαρακτηρίστηκαν ως απασχολούμενοι (σύμφωνα με τον ορισμό της προηγούμενης παραγράφου), ήταν άμεσα διαθέσιμοι για εργασία και είτε αναζητούσαν ενεργά εργασία τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες είτε έχουν βρει μια εργασία που θα αναλάβουν μέσα στους επόμενους τρεις μήνες.

Οικονομικά μη ενεργοί: τα άτομα που δε χαρακτηρίζονται απασχολούμενοι ή άνεργοι.

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός (εργατικό δυναμικό): οι απασχολούμενοι και οι άνεργοι.

Ποσοστό Ανεργίας: το πηλίκο των ανέργων δια του εργατικού δυναμικού.

Μεθοδολογία Τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης (αριθμός απασχολουμένων, ανέργων κλπ.) εκτιμώνται με την εφαρμογή κατάλληλου αμερόληπτου εκτιμητή, ο υπολογισμός του οποίου βασίζεται: α) στην πιθανότητα επιλογής των νοικοκυριών του δείγματος, β) στο ποσοστό ανταπόκρισης των νοικοκυριών του δείγματος σε κάθε πρωτογενή μονάδα δειγματοληψίας (επιφάνεια) και γ) στην κατανομή του πληθυσμού κάθε περιφέρειας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

4.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ Α' ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2008-Α' ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2014 (ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ)

Το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη που ξεκίνησε δειλά-δειλά το 2008 και κορυφώθηκε το 2009, μπορεί να παρομοιαστεί με μια τελετή αποκάλυψης όλων εκείνων των παθογενειών οι οποίες για χρόνια σοβούσαν στην Γηραιά Ήπειρο και δεν τύχαιναν της δέουσας προσοχής και αντιμετώπισης από τις εθνικές κυβερνήσεις και τους Ευρωπαϊκούς φορείς. Φαινόμενα όπως αδυναμία σύγκλισης των χωρών της Ευρωπαϊκής περιφέρειας με εκείνες της κεντρικής Ευρώπης, ο αποπληθωρισμός, οι όλο και περισσότερο εισαγωγικές οικονομίες των χωρών της Ε.Ε. και η απουσία ενός προγραμματικού πλαισίου για γενναίες μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα μπορούσαν να οχυρώσουν την Ευρωπαϊκή οικονομία, οδήγησαν στην εφαρμογή που περίφημου πλέον μοντέλου της λιτότητας.

Η λιτότητα αποτελεί ουσιαστικά μια Γερμανική στρατηγική, η οποία φαινομενικά ως στόχο έχει την δημοσιονομική προσαρμογή μέσα από αξιοσημείωτες περικοπές στις δημόσιες δαπάνες και τα μεγάλα κοινωνικά προγράμματα, όπως οι μισθοί και οι συντάξεις. Στην ουσία μπορεί να περιγραφεί

ως μια διαδικασία εσωτερικής υποτίμησης, στα πλαίσια ενός ισχυρού και σκληρού νομίσματος όπως το Ευρώ. Η εφαρμογή του έχει αμφιλεγόμενα αποτελέσματα, φανατικούς πολέμιους αλλά και υποστηρικτές.

Η δημοσιονομική προσαρμογή η οποία άρχισε στην χώρα μας το 2010 με την υπογραφή του προγράμματος και συνεχίζεται έως σήμερα, ήταν άνευ προηγουμένου. Οι απώλειες σε μισθούς και συντάξεις με την μορφή των οριζόντιων περικοπών, έφτασαν όπως υπολογίζεται σε ποσοστά μέχρι και 40%. Ως αποτέλεσμα τούτου, η αγοραστική δύναμη των πολιτών μειώθηκε στο ελάχιστο, με το συνολικό όγκο των συναλλαγών να συρρικνώνεται και την επίπτωση στο ΑΕΠ να είναι ιδιαίτερα αρνητική.

Σε έρευνα την οποία πραγματοποίησε το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης του Εθνικού Κέντρου Ερευνών, αποτυπώνεται μια ζοφερή πραγματικότητα για τους νέους επιστήμονες. Είναι χαρακτηριστικό πως το 2012, η προβλεπόμενη προϋπολογισμένη δαπάνη για κονδύλια έρευνας ανερχόταν στα 321,2 εκατομμύρια ευρώ, ενώ το 2013 μειώθηκε στα 253,7⁶. Με τα δεδομένα αυτά είναι απόλυτα λογικό ένα μεγάλο μέρος των νέων επιστημόνων να μεταναστεύει για το εξωτερικό. Υπολογίζεται πως μέχρι το τέλος του 2014, 100.000 νέοι επιστήμονες από όλους τους κλάδους βρίσκονταν και εργάζονταν στο εξωτερικό, από τους οποίους το 73% κατείχε μεταπτυχιακό δίπλωμα σπουδών. Το 51% έχει διδακτορικό, ενώ το 41% έχει σπουδάσει σε πολύ καλό πανεπιστήμιο. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, 300.000 νέοι σπουδάζουν αυτή τη στιγμή σε πανεπιστήμια του εξωτερικού.

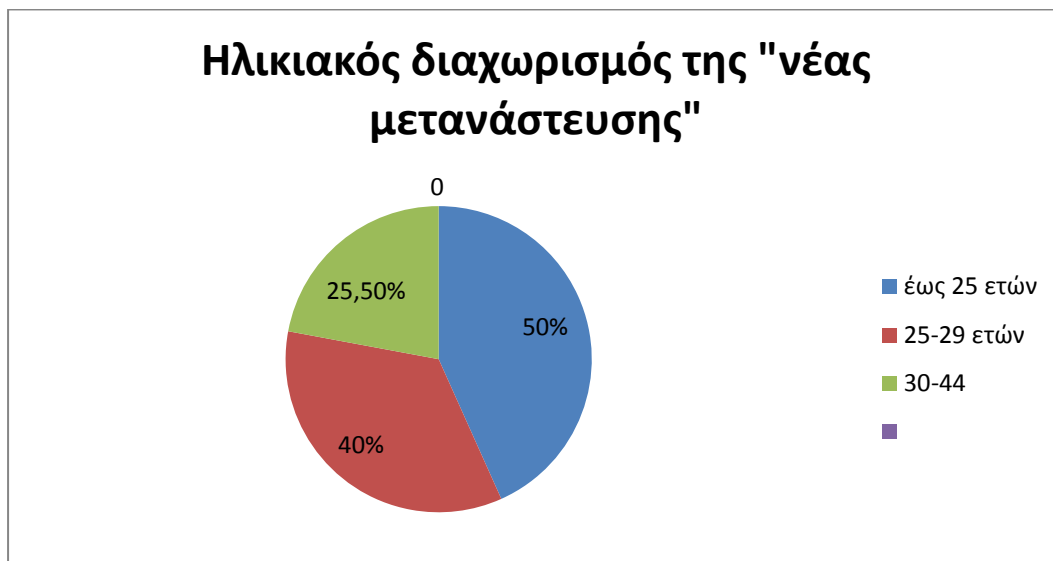
Η πλειοψηφία των νέων οι οποίοι επιλέγουν να αναζητήσουν στο εξωτερικό την τύχη τους για εργασία ή σπουδές, ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 18-24 με ποσοστό 50%. Ακολουθούν οι νέοι ηλικίας 25-29 με ποσοστό 25.5% και τέλος οι μεγαλύτερες ηλικίες από 30-44 ετών με ποσοστό 25.5%.⁷

⁶ Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού.

http://www.minfin.gr/sites/default/files/financial_files/eishg_ekt_proyp.pdf.

⁷ Πηγή: Έκθεση ΕΚΤ, Εθνικού Κέντρου Ερευνών, δημοσίευση: Καθημερινή 30/11/14

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1: ΗΛΙΚΙΑΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ»

Πηγή: Έκθεση Εθνικού Κέντρου Ερευνών, 30/11/2014

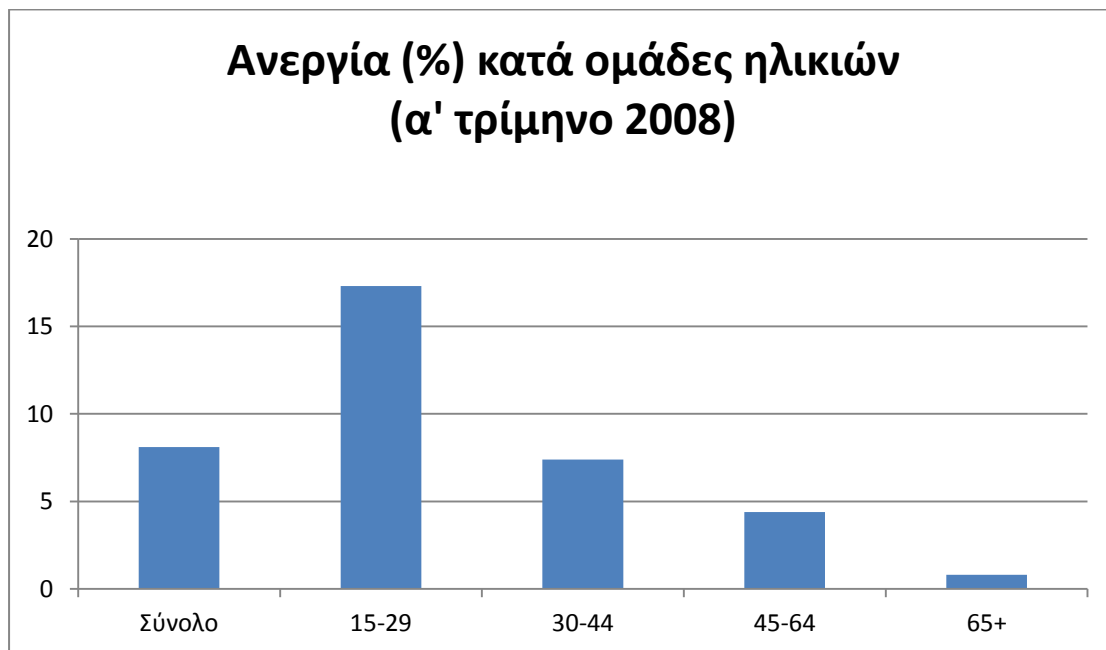
Την ζοφερή πραγματικότητα για τα εργατικό δυναμικό παρουσιάζει με ακόμα μεγαλύτερη σαφήνεια και τεκμηρίωση η αντίστοιχη έρευνα της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ιδιαίτερα αν αντιπαραθέσουμε τα στοιχεία της έρευνας το Ά τρίμηνο του 2008, όταν δηλαδή η κρίση δεν είχε κάνει ακόμα αισθητή την παρουσία της και του Ά τριμήνου του 2014, όταν πλέον η κρίση και τα αποτελέσματα της ήταν κάτι παραπάνω από εμφανή.

Ο πιο επιβαρυσμένος δείκτης της οικονομίας, εκείνος δηλαδή ο οποίος παρουσιάζει την μεγαλύτερη αρνητική άνοδο, είναι η ανεργία. Η ανεργία ως δείκτης, επηρεάζει τα μεγέθη του προϋπολογισμού με ποικίλους τρόπους. Αρχικά μειώνει την ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο, καθώς μαρτυρά αδυναμία του κράτους να εξασφαλίσει δουλειά στους πολίτες της. Έτσι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού μένει στάσιμο ακόμα και αν έχει καταρτιστεί σε υψηλό επίπεδο. Η αποχή από την αγορά εργασίας αποτελεί επιβαρυντικό στοιχείο. Επίσης συμβάλλει στην μείωση του ΑΕΠ. Όταν μεγάλα τμήματα του πληθυσμού δεν βρίσκονται στην αγορά εργασίας, ο παραγόμενος πλούτος μειώνεται, όπως επίσης και οι συναλλαγές, καθώς η αγοραστική δύναμη του κοινού αυτή εξανεμίζεται.

Το Ά τρίμηνο του 2008, τα επίσημα ποσοστά δίνουν την ανεργία στο 8,4 %. Αξίζει να σημειωθεί πως το ποσοστό αποτελεί ιστορικό χαμηλό από το 1998⁸.

⁸ Το 1998, η ΕΛ.ΣΤΑΤ. ξεκινάει να διεξάγει την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού σε τριμηνιαία βάση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.2: ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ- α' τρίμηνο 2008

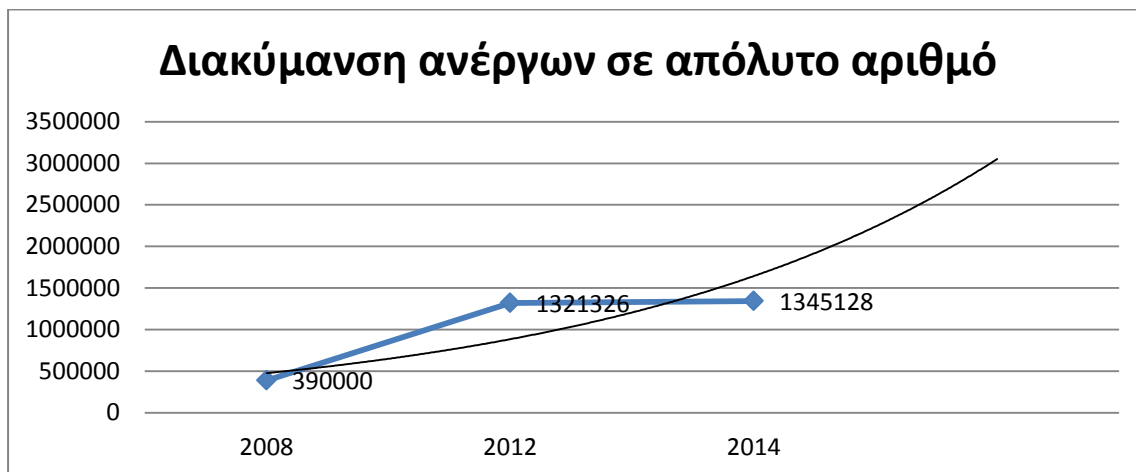
Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008

Το νούμερο αυτό αποτελούσε ιδιαίτερα ενθαρρυντικό στοιχείο, καθώς ο ετήσιος μέσος όρος στην Ε.Ε. τότε ήταν 7.1%. Η Ελλάδα λοιπόν, φαίνεται να βρίσκεται σε σύγκλιση με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα σε ότι αφορά την απασχόληση.

Η ευφορία αυτή όμως δεν κράτησε για πολύ. Το ξέσπασμα της κρίσης βρήκε την Ελλάδα σε δεινή θέση. Από την μία η κρίση χρέους, από την άλλη τα τεράστια δημόσια ελλείμματα δημιούργησαν ένα ιδιαίτερος αρνητικό σκηνικό. Οι παθογένειες της αγοράς εργασίας βέβαια στην Ελλάδα, είχαν να κάνουν και με ενδογενείς παράγοντες. Μια οικονομία αντιπαραγωγική, σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα εισαγωγική ακόμα και στα προϊόντα στα οποία θεωρητικά είχε δυνατότητες εξαγωγική δραστηριότητας, βασιζόμενη στον εξωτερικό δανεισμό και με ένα δημόσιο σαθρά διαρθρωμένο, δεν θα μπορούσε να αντέξει σε μια τόσο ισχυρή περιδίνηση.

Από το 2010, με την υπαγωγή της χώρας στον μηχανισμό στήριξης, η απώλεια των θέσεων εργασίας σε απόλυτο αριθμό υπολογίζεται στις 955.000, από 390.000, το 2008 σε 1.345.000 το 2014.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.3: ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ

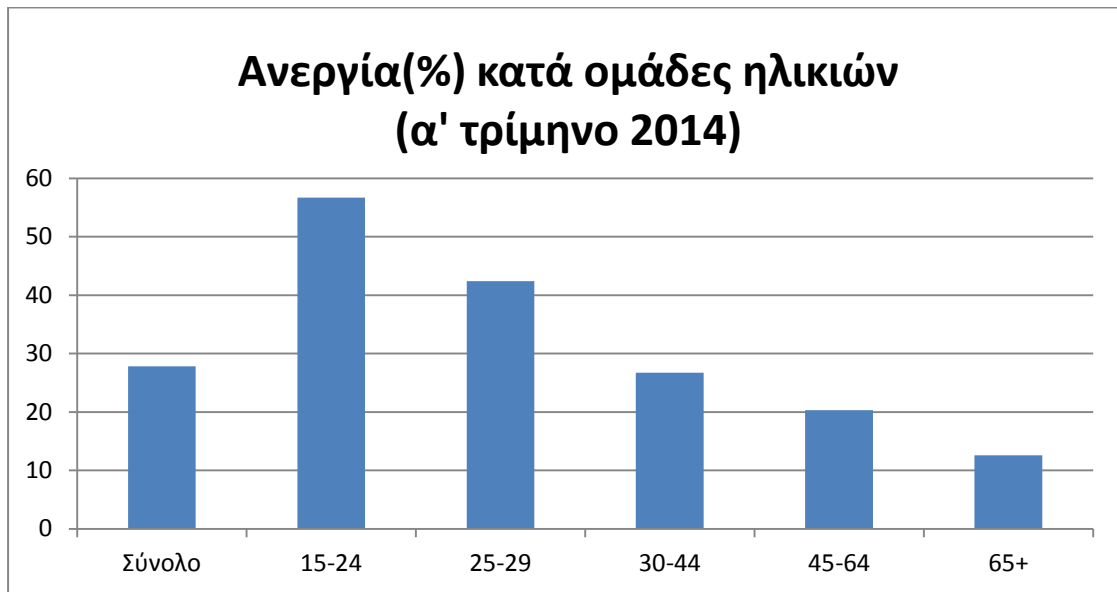

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού-ΕΛΣΤΑΤ

Έτσι για το 2014, το ποσοστό της ανεργίας σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. διαμορφώνεται στο 27,8%, με τις ηλικίες 15-29 να καταλαμβάνουν σχεδόν το μισό, δηλαδή 49.5%. Την ίδια ώρα, ο μέσος όρος ανεργίας στην Ε.Ε. διαμορφώνεται στο 11,8% με τάσεις σταθεροποίησης ήδη από το 2013.

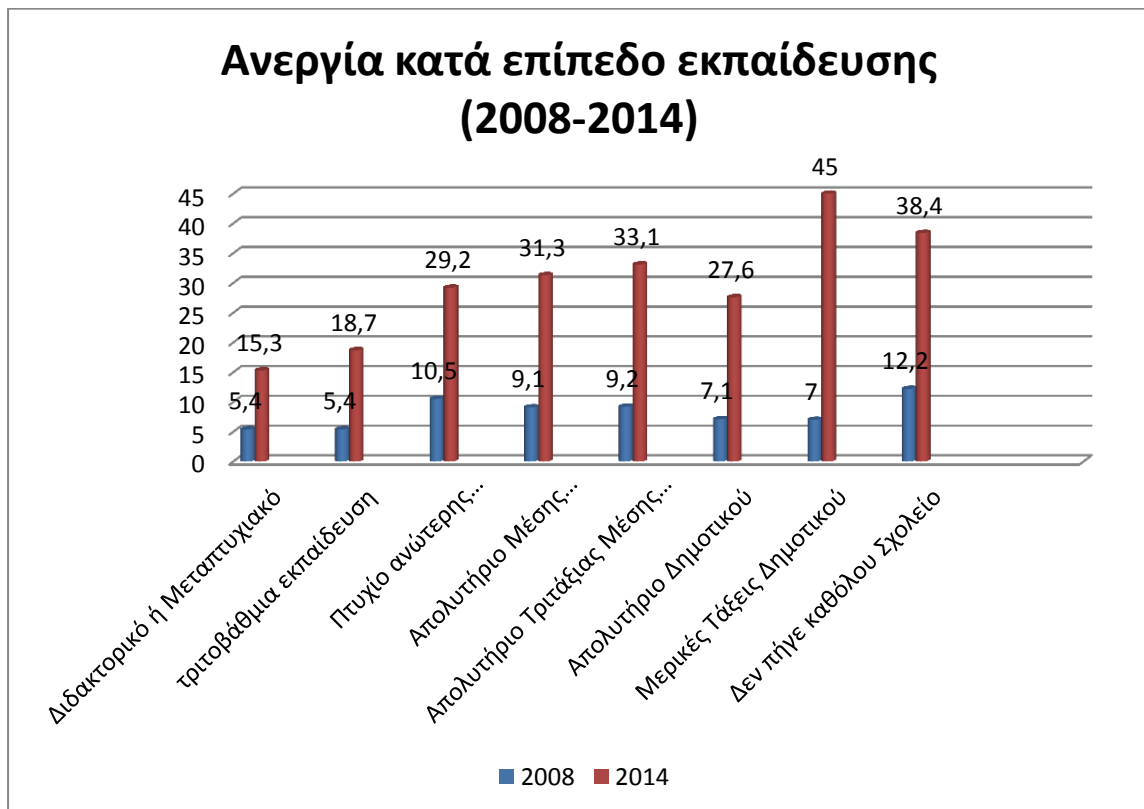
Η ανεργία πλήττει κυρίως τους ανθρώπους οι οποίοι δεν έχουν λάβει σχολική μόρφωση. Αυτό ισχύει από το 2008 μέχρι και το 2014. Το μεγαλύτερο ποσοστό για το 2008 σημειώνεται στους ανθρώπους οι οποίοι δεν πήγαν καθόλου σχολείο με 12.2%, το περίεργο όμως είναι πως αμέσως μετά ακολουθούν εκείνοι οι οποίοι αποφοίτησαν από Ανώτερη Τεχνολογική Επαγγελματική Εκπαίδευση με ποσοστό 10.5%. Για το 2014, το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται σε εκείνους οι οποίοι είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν μόνο μερικές τάξεις του Δημοτικού με 45%, ενώ το χαμηλότερο στους κατόχους Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Διπλώματος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.4: ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ-α' τρίμηνο 2014

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.5: ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014)

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014

Αξίζει σε αυτή την περίπτωση να σημειώσουμε πως το εργατικό δυναμικό στις ηλικίες 18-29, οι οποίοι είναι κάτοχοι πτυχίου Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και πάνω, είναι αισθητά μειωμένο λόγω της φυγής στο εξωτερικό. Έτσι η μέτρηση γίνεται σε πολύ μικρότερο δείγμα το 2014 απ' ότι το 2008.

Επίσης, οι γυναίκες είναι εκείνες οι οποίες έχουν πληγεί περισσότερο από την ανεργία, αφού τόσο το 2008 όσο και το 2014, το ποσοστό τους είναι αισθητά μεγαλύτερο από εκείνο των ανδρών. Πιο συγκεκριμένα, η ανεργία για τις γυναίκες το 2008, διαμορφώνεται στο 12,3% έναντι 5,5% των ανδρών, ενώ το 2014 στο 31,% έναντι 25% αντιστοίχως.

Σε ότι αφορά τον γεωγραφικό προσδιορισμό της ανεργίας, η περιφέρεια είναι εκείνη που δέχεται τα ισχυρότερα πλήγματα. Το Νότιο Αιγαίο κατέχει την θλιβερή πρωτιά τόσο το 2008 όσο και το 2014, με το Ιόνιο και την Κεντρική Μακεδονία να ακολουθούν. Αξιοσημείωτη είναι η θέση της Αττικής στην σχετική συγκριτική λίστα. Το 2008 βρίσκεται στην προτελευταία θέση με ποσοστό 6.6%, ενώ το 2014 σκαρφλώνει στην 6ή θέση με ποσοστό πάνω από το μέσο όρο που διαμορφώνεται στο 28%. Το δεδομένο ερμηνεύεται με τις μεγάλες τάσεις αποκέντρωσης οι οποίες παρουσιάστηκαν μετά το ξέσπασμα της κρίσης στην χώρα. Τα υψηλά ενοίκια, το υψηλό κόστος ζωής στα αστικά κέντρα, σε συνδυασμό με την απώλεια της εργασίας για κάποιο από τα μέλη της οικογένειας έσπρωξε πολύ κόσμο σε άλλες περιοχές της χώρας.⁹

⁹ Οι Περιφέρειες είναι οι «χαμηλότερες» γεωγραφικές περιοχές για τις οποίες δημοσιεύει αποτελέσματα η Έρευνα Εργατικού δυναμικού. Αποτελέσματα σε μικρότερες γεωγραφικές περιοχές (Περιφερειακές Ενότητες) δε δημοσιεύονται διότι, λόγω μικρού πληθυσμού και μεγέθους δείγματος, οι εκτιμήσεις σε αυτές τις περιοχές συνοδεύονται από ιδιαίτερα μεγάλα δειγματοληπτικά σφάλματα. Πρέπει να επισημάνουμε ότι σε 4 περιφέρειες και συγκεκριμένα τη Δυτική Μακεδονία, τις Ιόνιους Νήσους, το Βόρειο Αιγαίο και το Νότιο Αιγαίο, υπάρχει το ίδιο πρόβλημα μικρού πληθυσμού και δείγματος και οι εκτιμήσεις που αναφέρονται σε αυτές τις περιοχές έχουν μεγάλα δειγματοληπτικά σφάλματα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.6: ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΝΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

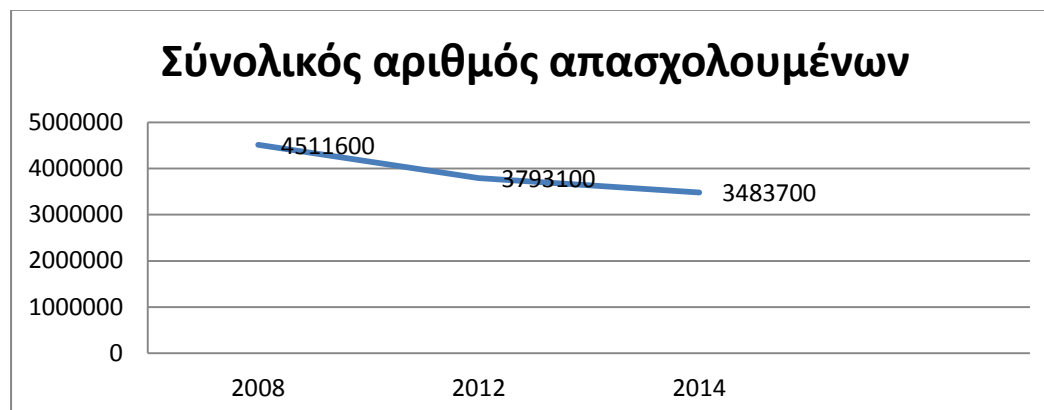

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014

4.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Από το πρώτο τρίμηνο του 2008 έως και το πρώτο τρίμηνο του 2014, η συνολική απώλεια θέσεων εργασίας υπολογίζεται περί το 1.027.909 θέσεις εργασίας. Πιο αναλυτικά, για το Α τρίμηνο του 2008, το σύνολο των εργαζομένων υπολογίζεται στα 4.511.609, ενώ για το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 στα 3.483.700. Οι μεγαλύτερες απώλειες παρουσιάζονται στον τομέα της μεταποίησης, των κατασκευών και το εμπόριο όπου η συνολική απώλεια θέσεων εργασίας από το 2008 στο 2014 αντιπροσωπεύει αθροιστικά το 58.8% της συνολικής απώλειας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.7: ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

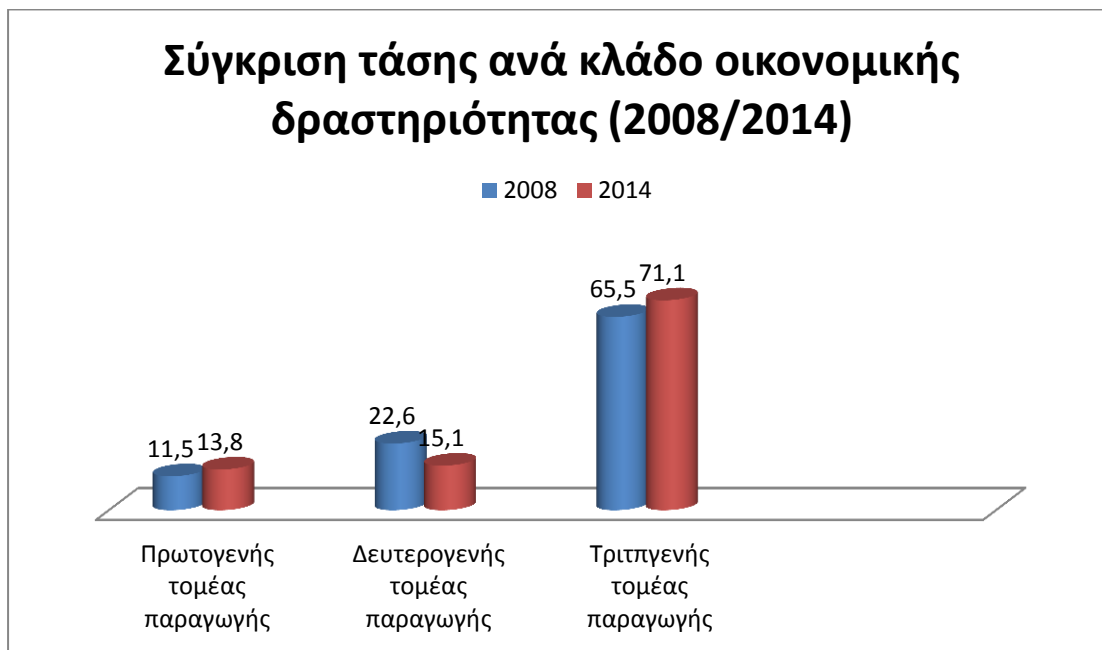
Σε ότι αφορά τους επιμέρους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, τις μεγαλύτερες απώλειες καταγράφει όπως περιγράφηκε και παραπάνω, ο δευτερογενής τομέας παραγωγής.

Πιο συγκεκριμένα, το 2008 ο πρωτογενής τομέας παραγωγής συγκέντρωνε το 11,5%, ενώ το 2014 ενισχύεται με +2.3%, φτάνοντας αισίως το 13.8%. Ο Δευτερογενής τομέας ο οποίος όπως είπαμε δέχεται απώλειες της τάξης του 7.5% το 2008, είχε το 22,6% του συνόλου των εργαζομένων, ενώ το 2014 το ποσοστό του διαμορφώνεται στο 15.1%. Σε ότι αφορά τον τριτογενή τομέα, παρατηρούμε μια μεγάλη άνοδο της τάξεως του 5.6%. Πιο συγκεκριμένα, το Ά τρίμηνο του 2008 στον τομέα αυτό φαίνεται να απασχολείται το 65,5%, ενώ για την ίδια περίοδο το 2014, το ποσοστό φτάνει στο 71,1%.

Είναι εμφανές ότι τα μεγαλύτερα πλήγματα εμφανίζονται στον ιδιωτικό τομέα με τους κλάδους οι οποίοι προαναφέρθηκαν (μεταποίηση, κατασκευές, εμπόριο), να εμφανίζουν τις περισσότερες απώλειες.

Στη δημόσια διοίκηση σημειώνεται επίσης μια πτώση της τάξεως των 52,100 θέσεων, όμως πιθανολογείται ότι αυτό οφείλεται στην φυγή προς την συνταξιοδότηση ή στην διακοπή προγραμμάτων μαθητείας(stage) και όχι σε απολύσεις.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.8: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

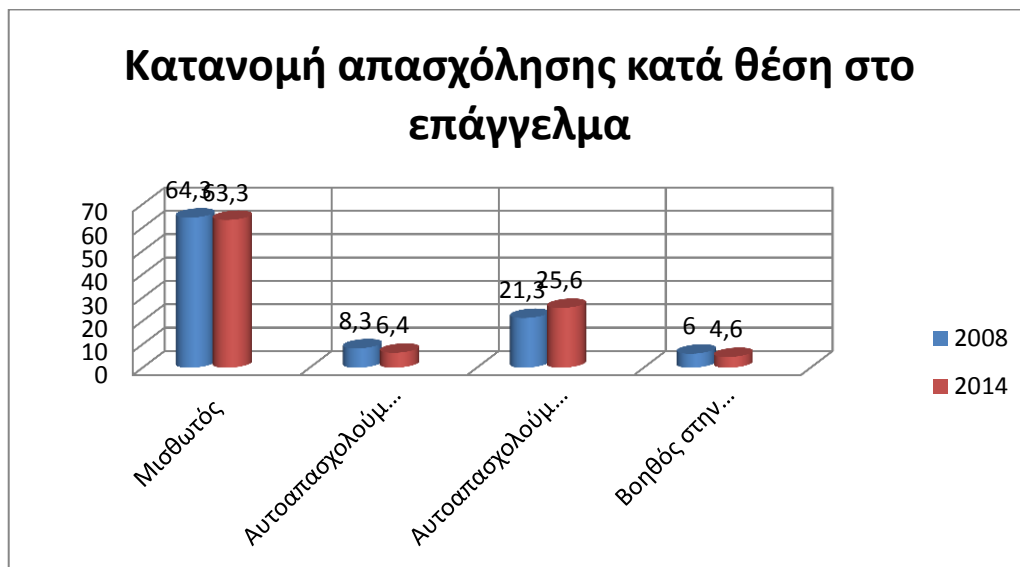

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014

Στο σύνολο των απασχολούμενων, οι άνθρωποι οι οποίοι δουλεύουν υπό το καθεστώς της μερικής απασχόλησης, παρουσιάζουν συγκριτικά πάντα με τα μεγέθη του 2008 και του 2014, αυξητική τάση. Για το 2008, όπου ο αριθμός των απασχολούμενων ήταν στα 4,511,600, το ποσοστό της μερικής απασχόλησης βρισκόταν στο 5,8%, με την πλειοψηφία (40%) να κάνει αυτή την επιλογή μη μπορώντας να βρει πλήρη απασχόληση αν και τη ζήτησε. Το 2014, όταν ο αριθμός των απασχολούμενων φθίνει στα 3,483,700 το ποσοστό των μερικών απασχολούμενων εργαζομένων αγγίζει το 9,2%. Από αυτούς, ένα υποσύνολο της τάξης του 62,7%, επιλέγει αυτή την μορφή απασχόλησης, καθώς δεν μπόρεσε να βρει εργασία πλήρους απασχόλησης.

Σε ότι αφορά την κατανομή με βάση την θέση στην εργασία, οι μισθωτοί κατέχουν την μερίδα του λέοντος, αφού τόσο το 2008, όσο και το 2014, το ποσοστό τους ξεπερνάει το 60%. Το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων, με η χωρίς προσωπικό, παρουσιάζει μικρή ανοδική τάση, ενώ οι βοηθοί στις οικογενειακές επιχειρήσεις παραμένουν σχεδόν σταθεροί, με μικρή πτωτική τάση σε επίπεδο ποσοστού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.9: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014

Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι μέχρι το 2014, η οικονομία μας ήταν σαθρά διαρθρωμένη. Είχαμε μια οικονομία η οποία φούσκωσε από επιχειρηματικές δραστηριότητες αμφίβολης υπόστασης, οι οποίες βάσιζαν την κερδοφορία τους στην παραοικονομία, είτε στην αυξημένη ζήτηση κάποιου προϊόντος. Οι επιχειρηματικές αυτές δομές συνήθως επιδίδονται σε πρακτικές όπως της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και της μαύρης εργασίας. Σε κάθε περίπτωση είχαμε να κάνουμε με δραστηριότητες χωρίς ισχυρό ανταγωνιστικό υπόβαθρο. Η οικονομία ήταν εν γένει βασισμένη γύρω από μικρές ομάδες αυτοαπασχολούμενων, με ελάχιστη παραγωγική βάση, που βέβαια δεν μπορούσαν να μετέχουν στο παγκόσμιο ανταγωνιστικό σύστημα με αξιώσεις. Η μικρομεσαία επιχείρηση ήταν η ραχοκοκαλιά της οικονομίας μας, όμως αυτό φαίνεται να επέδρασε αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα της χώρας, καθώς παρουσιάστηκε αδυναμία να μειωθούν τα εξωτερικά ελλείμματα, να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας με σταθερά εισοδήματα και να μεγεθύνει την υπόστασή της πολιτικά και οικονομικά στον γεωπολιτικό της περίγυρο.

Το σχεδόν ανέγγιχτο του δημόσιου τομέα, ώθησε τις κυβερνήσεις σε μια τακτική μείωσης μισθών έτσι ώστε να μπορούν να εξυπηρετούνται όλες οι αμοιβές και να μην βρεθούν στην ανεργία. Για να συντηρηθεί το καθεστώς αυτό, η τακτική που ακολουθήθηκε ήταν αυτή της οριζόντιας μείωσης μισθών και συντάξεων (45-55%) και δυσθεώρητης αύξησης της φορολογίας.

Με τα ελλείμματα στο δημόσιο να γιγαντώνονται και τις μεταρρυθμίσεις να μην εφαρμόζονται σε κανένα τομέα του δημόσιου βίου, το δημόσιο δεν μπορούσε να εξυπηρετήσει τις δόσεις των δανείων του και αναγκαζόταν να χρησιμοποιεί τα

τραπεζικά διαθέσιμα για να πληρώνει μισθούς και συντάξεις, εξισορροπώντας την πρακτική αυτή με την έκδοση εντόκων γραμματίων από την εσωτερική αγορά. Το γεγονός αυτό, είχε ως αποτέλεσμα ο δανεισμός του Δημοσίου από τις τράπεζες να αυξάνεται συνεχώς, ενώ στον αντίποδα ο δανεισμός στις ιδιωτικές επιχειρήσεις έφθινε ασταμάτητα. Εδώ αξίζει να σημειωθεί και η καθυστέρηση πληρωμών του δημοσίου προς τις επιχειρήσεις, που τον Ιανουάριο του 2013 αγγίζουν τα 8.1 δις ευρώ, ενώ απ αυτά έχουν πληρωθεί μόλις το 1,5.¹⁰

4.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Αναλύοντας σε μεγαλύτερο βάθος τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, γίνονται όλο και πιο εμφανή τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η χώρα τόσο λόγω της οικονομικής κρίσης και της δημοσιονομικής της κατάστασης, όσο όμως και ενδογενών προβλημάτων όπως η δημογραφική γήρανση η οποία αντανακλάται άμεσα στην δυσμένεια των ασφαλιστικών ταμείων. Παίρνοντας λοιπόν τρεις βασικές μεταβλητές φύλο, εκπαίδευση και ηλικία και ελέγχοντάς τες, με την μεταβλητή η οποία διαχωρίζει τις περιοχές σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές, χρησιμοποιώντας τον πίνακα διπλής εισόδου (crosstabs) παρατηρούμε τα εξής:

4.4.1 ΦΥΛΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1: ΦΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008

ΦΥΛΟ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
ΑΡΡΕΝΕΣ	2947135 65,5%	595179 13,2%	960284 21,3%	4502598 100,0%
ΘΗΛΕΙΣ	3172947 67,1%	596851 12,6%	957714 20,3%	4727512 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	6120082 66,3%	1192030 12,9%	1917998 20,8%	9230110 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

¹⁰ Πηγή: Τάσος Γιαννίτσας: Η Ελλάδα στην Κρίση, Πόλις, 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2: ΦΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014

ΦΥΛΟ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
ΑΡΡΕΝΕΣ	2903457 64,8%	594240 13,3%	980359 21,9%	4478056 100,0%
ΘΗΛΕΙΣ	3220217 67,0%	597068 12,4%	991240 20,6%	4808525 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	6123674 65,9%	1191308 12,8%	1971599 21,2%	9286581 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Σε ότι αφορά την μελέτη των περιοχών σε σχέση με το φύλο, από τους παραπάνω πίνακες προκύπτουν μεταβολές στην σύνθεση των περιοχών. Πιο συγκεκριμένα, οι αστικές περιοχές αποτελούνται από περισσότερες γυναίκες από το 2008, πράγμα το οποίο διατηρείται έως το 2014, με μια μικρή αύξηση του απόλυτου αριθμού τους. Οι ημιαστικές περιοχές δε παρουσιάζουν ούτε αυτές κάποια σημαντική μεταβολή από το 2008 στο 2014, καθώς το ποσοστό των ανδρών και των γυναικών διατηρείται στα ίδια επίπεδα. Έτσι, το 2008 οι ημιαστικές περιοχές αποτελούνται στο μεγαλύτερο μέρος τους από γυναίκες, όπως και το 2014 οι αριθμοί δεν αντιστρέφονται με τις γυναίκες να έρχονται πρώτες και με μία αύξηση της διαφοράς τους σε απόλυτο αριθμό. Μεταβολή όμως υπάρχει στις αγροτικές περιοχές που ενώ το 2008 αποτελούνται κατά κύριο λόγο από άνδρες, το 2014 βλέπουμε την αναλογία να αλλάζει και τις γυναίκες να αποτελούν την κυρίαρχη ομάδα στις αγροτικές περιοχές. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι αυτή η διαφοροποίηση έγινε παρά την αύξηση των ανδρών σε απόλυτο αριθμό στις αγροτικές περιοχές και αυτό γιατί η αύξηση των γυναικών σε απόλυτο αριθμό το 2014 είναι πολύ μεγαλύτερη. Αυτό ίσως είναι το πρώτο στοιχείο, το οποίο θα μπορούσε κάποιος να χρησιμοποιήσει, ως βάση για την επιβεβαίωση της υπόθεσης της επιστροφής στον αγροτικό χώρο στη περίοδο της οικονομικής κρίσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3: ΦΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008- ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΦΥΛΟ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
ΑΡΡΕΝΕΣ	1848135 66,3%	383028 13,7%	557441 20,0%	2788604 100,0%
ΘΗΛΕΙΣ	1262594 70,4%	211391 11,8%	319537 17,8%	1793522 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	3110729 67,9%	594419 13,0%	876978 19,1%	4582126 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4: ΦΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014- ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΦΥΛΟ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
ΑΡΡΕΝΕΣ	1330249 64,5%	282506 13,7%	449577 21,8%	2062332 100,0%
ΘΗΛΕΙΣ	1014380 68,7%	182862 12,4%	279512 18,9%	1476754 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	2344629 66,2%	465368 13,1%	729089 20,6%	3539086 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Παρατηρώντας τους απασχολούμενους με βάση το φύλο και την αστικότητα των περιοχών, το 66,3% των ανδρών οι οποίοι είναι απασχολούμενοι βρίσκονται σε αστικές περιοχές, το 1,7% σε ημιαστικές και το 20% σε αγροτικές για το 2008. Το 2014 στο σύνολο των απασχολούμενων ανδρών το 64,5% βρίσκεται στις αστικές περιοχές, το 13,7% και στις αγροτικές το 21,8%. Για τις γυναίκες στο σύνολο των απασχολούμενων, το 2008 το 70,4% βρίσκονται στις αστικές περιοχές, το 11,8% στις ημιαστικές περιοχές και το 17,8% στις αγροτικές περιοχές ενώ το 2014 το 68,7%

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ, ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

βρίσκονται στις αστικές περιοχές, το 12,4% στις ημιαστικές περιοχές και το 18,9% στις αγροτικές περιοχές. Από τα στοιχεία μπορούμε να σημειώσουμε ότι υπάρχει και στα δύο φύλα, μια πτώση του ποσοστού των απασχολούμενων στις αστικές περιοχές περίπου 2 μονάδων από το 2008 στο 2014 και μία αντίστοιχη αύξηση και των δύο ποσοστών κοντά στις δύο μονάδες, στις αγροτικές περιοχές. Από την αύξηση των ποσοστών των απασχολούμενων στα δύο φύλα αλλά και στο σύνολο των απασχολούμενων στις αγροτικές περιοχές σε σχέση με την αντίστοιχη απώλεια των αστικών περιοχών, παρατηρούμε ότι η απώλεια των δύο μονάδων στις αστικές περιοχές, στο σύνολο της απασχόλησης έχει κερδηθεί αποκλειστικά από τον αγροτικό χώρο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5: ΦΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008- ΑΝΕΡΓΟΙ

ΦΥΛΟ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
ΑΡΡΕΝΕΣ	96408 70,6%	18011 13,2%	22222 16,3%	136641 100,0%
ΘΗΛΕΙΣ	157421 71,4%	27626 12,5%	35455 16,1%	220502 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	253829 71,1%	45637 12,8%	57677 16,1%	357143 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6: ΦΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014- ΑΝΕΡΓΟΙ

ΦΥΛΟ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
ΑΡΡΕΝΕΣ	439563 69,3%	85257 13,4%	109648 17,3%	634468 100,0%
ΘΗΛΕΙΣ	472848 73,2%	74163 11,5%	98622 15,3%	645633 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	912411 71,3%	159420 12,5%	208270 16,3%	1280101 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Στα αντίστοιχα ποσοστά ανδρών και γυναικών αλλά για τη κατηγορία των ανέργων, παρατηρούμε ότι στο σύνολο των ανέργων ανδρών το 70,6% βρίσκεται

στις αστικές περιοχές, το 13,2% στις ημιαστικές περιοχές και το 16,3% στις αγροτικές περιοχές για το 2008. Το 2014 το 69,3% βρίσκεται στις αστικές περιοχές, το 13,4% στις ημιαστικές περιοχές και το 17,3% στις αγροτικές περιοχές. Για τις άνεργες γυναίκες το 2008, το 71,4% βρίσκεται στις αστικές περιοχές, το 12,5% στις ημιαστικές περιοχές και το 16,1% στις αγροτικές περιοχές ενώ για το 2014, το 73,2% βρίσκεται στις αστικές περιοχές, το 11,5% στις ημιαστικές και το 15,3% στις αγροτικές περιοχές. Παρατηρούμε ότι το ποσοστό των άνεργων ανδρών μειώνεται κατά μία μονάδα στις αστικές περιοχές από το 2008 στο 2014 και αυξάνεται στις αγροτικές περιοχές κατά μία μονάδα αντίστοιχα. Στις γυναίκες παρατηρούμε ότι υπάρχει αύξηση του ποσοστού τους επί του συνόλου στις αστικές περιοχές κατά δύο μονάδες ενώ μείωση του ποσοστού κατά μία μονάδα βλέπουμε στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.

4.4.2 ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Θέλοντας να ελέγξουμε τις περιοχές ως προς τις ηλικιακές ομάδες που τις απαρτίζουν, δημιουργήσαμε μια νέα μεταβλητή (recode into different variable) στην οποία θέσαμε τις εξής ηλικιακές ομάδες: Τους νεοεισερχόμενους και σχετικά νέους στον εργασιακό στίβο 15-29, τους παγιωμένους βάσει ηλικίας και πιθανής εργασιακής εμπειρίας 30-44, τους παλαιότερους και εκείνους οι οποίοι βρίσκονται κοντά στο στάδιο της συνταξιοδότησης 45-64, και τους συνταξιούχους οι οποίοι κατατάσσονται στην ηλικιακή ομάδα 65+.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7: ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008

ΗΛΙΚΙΑ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
15-29	1405996 23,0%	229347 19,2%	298801 15,6%	1934144 21,0%
30-44	1752457 28,6%	332659 27,9%	426298 22,2%	2511414 27,2%
45-64	1847109 30,2%	364269 30,6%	571241 29,8%	2782619 30,1%
65+	1114520 18,2%	265755 22,3%	621658 32,4%	2001933 21,7%
ΣΥΝΟΛΟ	6120082 100,0%	1192030 100,0%	1917998 100,0%	9230110 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.8: ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014

ΗΛΙΚΙΑ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
15-29	1240492 20,3%	214215 18,0%	279997 14,2%	1734704 18,7%
30-44	1704153 27,8%	316975 26,6%	404323 20,5%	2425451 26,1%
45-64	1876151 30,6%	376254 31,6%	634510 32,2%	2886915 31,1%
65+	1302878 21,3%	283863 23,8%	652769 33,1%	2239510 24,1%
ΣΥΝΟΛΟ	6123674 100,0%	1191307 100,0%	1971599 100,0%	9286580 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Παρατηρούμε ευκρινώς από τους παραπάνω πίνακες, το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας και πως αυτό κατανέμεται στις περιοχές. Είναι χαρακτηριστικό πως τα πιο νεανικά ηλικιακά γκρουπ τα οποία είναι ενεργά στον εργασιακό χώρο, δηλαδή αυτά των 15-44 μόνο σε μια περίπτωση υπερτερούν αθροιστικά των υπόλοιπων δύο, δηλαδή 45-65+. Αυτή παρατηρείται στις αστικές περιοχές το 2008, ένα δεδομένο όμως το οποίο το 2014 καταρρίπτεται. Οι πιο «γερασμένες» περιοχές βάση στοιχείων είναι οι αγροτικές περιοχές, οι οποίες μάλιστα παρουσιάζουν ανοδικές τάσεις στις κατηγορίες τόσο των συνταξιούχων 65+, όσο και των 45-64. Πιο συγκεκριμένα, οι δύο αυτές κατηγορίες για το 2008, αθροιστικά υπολογίζεται ότι ανέρχονται στο 62,2% σε σχέση με τις υπόλοιπες, ενώ για το 2014 ο αριθμός αυξάνει στο 65,3%. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός πως οι δύο αυτές ηλικιακές ομάδες, είναι οι μόνες οι οποίες παρουσιάζουν αύξηση από το 2008 στο 2014 τόσο ποσοστιαία όσο και σε απόλυτους αριθμούς.

Πιο «νεανικές» νεανικές περιοχές παραμένουν οι αστικές, από το 2008 παρουσιάζοντας όμως σημαντική μείωση. Οι ημιαστικές περιοχές παρουσιάζουν και αυτές την ίδια πτωτική τάση στις ηλικίες 15-44, ενώ αυξάνουν τα ποσοστά των ηλικιών από 45-65+.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.9: ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008- ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
15-29	600183 19,3%	107647 18,1%	144549 16,5%	852379 18,6%
30-44	1413677 45,4%	260360 43,8%	329459 37,6%	2003496 43,7%
45-64	1062989 34,2%	215103 36,2%	363244 41,4%	1641336 35,8%
65+	33880 1,1%	11310 1,9%	39726 4,5%	84916 1,9%
ΣΥΝΟΛΟ	3110729 100,0%	594420 100,0%	876978 100,0%	4582127 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.10: ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014- ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
15-29	325954 13,9%	61790 13,3%	87364 12,0%	475108 13,4%
30-44	1125501 48,0%	203121 43,6%	262264 36,0%	1590886 45,0%
45-64	869621 37,1%	192435 41,4%	354260 48,6%	1416316 40,0%
65+	23553 1,0%	8022 1,7%	25202 3,5%	56777 1,6%
ΣΥΝΟΛΟ	2344629 100,0%	465368 100,0%	729090 100,0%	3539087 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Στη κατηγορία των απασχολούμενων το 2008 στις αστικές περιοχές, η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 19,3%, τα άτομα 30-44 αποτελούν το 45,4%, τα άτομα 45-64 αποτελούν το 34,2% και οι απασχολούμενοι οι οποίοι είναι από 65

ετών και πάνω, αποτελούν το 1,1%. Στις ημιαστικές περιοχές οι ηλικίες 15-29 αποτελούν το 18,1%, οι ηλικίες 30-44 αποτελούν το 43,8%, οι ηλικίες 45-64 αποτελούν το 36,2% και οι ηλικίες από 65 ετών και πάνω το 1,9%. Στις αγροτικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 16,5% των απασχολούμενων, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 37,6%, η ηλικιακή ομάδα των 45-64 αποτελεί το 41,4% και η ηλικιακή ομάδα 65+ το 4,5%. Το 2014 στις αστικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 13,9%, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 48%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 37,1% και η ηλικιακή ομάδα 65+ αποτελεί το 1%. Στις ημιαστικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 13,3% των απασχολούμενων σε αυτές τις περιοχές, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 43,6%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 41,4% και οι 65+ αποτελούν το 1,7%. Στις αγροτικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 12%, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 36%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 48,6% και η ηλικιακή ομάδα 65+ αποτελεί το 3,5%.

Παρατηρούμε ότι τα άτομα στην ηλικιακή ομάδα 30-44, αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων στις αστικές και ημιαστικές περιοχές το 2008 αλλά και το 2014 με μια αύξηση του ποσοστού τους στις αστικές περιοχές περίπου 3 μονάδων. Τα άτομα της ηλικιακής ομάδας 45-64 αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων στις αγροτικές περιοχές το 2008 και παραμένουν και το 2014 με σημαντική αύξηση του ποσοστού τους. Η ηλικιακή ομάδα 15-29 το 2008 αποτελούσε σε όλες τις περιοχές το 17% με 18% των απασχολούμενων, όμως φαίνεται πως τα άτομα αυτής της ηλικιακής ομάδας σε όλες τις περιοχές, αντιμετωπίζουν ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα εισόδου στην αγορά εργασίας, αφού το 2014 αποτελούν περίπου το 13% των απασχολούμενων. Η ηλικιακή ομάδα 65+ αποτελεί ένα μικρό ποσοστό των απασχολούμενων γιατί αυτή είναι η ηλικιακή ομάδα η οποία χαρακτηρίζεται κυρίως από μη οικονομικά ενεργούς λόγω συνταξιοδότησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.11: ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008- ΑΝΕΡΓΟΙ

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
15-29	110248 43,4%	19097 41,8%	26751 46,4%	156096 43,7%
30-44	99314 39,1%	17419 38,2%	20664 35,8%	137397 38,5%
45-64	43661 17,2%	9121 20,0%	10262 17,8%	63044 17,7%
65+	605 0,2%	0 0,0%	0 0,0%	605 0,2%
ΣΥΝΟΛΟ	253828 100,0%	45637 100,0%	57677 100,0%	357142 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.12: ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014- ΑΝΕΡΓΟΙ

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
15-29	255817 28,0%	50311 31,6%	71440 34,3%	377568 29,5%
30-44	398270 43,7%	69019 43,3%	77620 37,3%	544909 42,6%
45-64	253414 27,8%	39517 24,8%	58240 28,0%	351171 27,4%
65+	4910 0,5%	573 0,4%	971 0,5%	6454 0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	912411 100,0%	159420 100,0%	208271 100,0%	1280102 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Στη κατηγορία των ανέργων το 2008, στις αστικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 43,4%, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 39,1%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 17,2% και η ηλικιακή ομάδα 65+ αποτελεί το 0,2%. Στις ημιαστικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 41,8%, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 38,2%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 20% και 0% είναι η ηλικιακή ομάδα 65+. Στις αγροτικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 46,4% των ανέργων, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 35,8%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 17,8% και 0% η ηλικιακή ομάδα 65+. Το 2014 έχουμε αύξηση των ποσοστών ανεργίας για όλες τις ηλικιακές ομάδες σε όλες τις περιοχές, εκτός από την ηλικιακή ομάδα 15-29 όπου μειώνεται το ποσοστό ανεργίας σε όλες τις περιοχές. Στις αστικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 28% των ανέργων, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 43,7%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 27,8% και η ηλικιακή ομάδα 65+ αποτελεί το 0,5%. Στις ημιαστικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 31,6% των ανέργων, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 43,3%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 24,8% και η ηλικιακή ομάδα 65+ αποτελεί το 0,4%. Στις αγροτικές περιοχές η ηλικιακή ομάδα 15-29 αποτελεί το 34,3% των ανέργων, η ηλικιακή ομάδα 30-44 αποτελεί το 43,3%, η ηλικιακή ομάδα 45-64 αποτελεί το 28% και η ηλικιακή ομάδα 65+ αποτελεί το 0,5%

Από τους πίνακες αντιλαμβανόμαστε ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση, αφού εκτός από την αύξηση των ποσοστών ανεργίας, υπάρχει τεράστια αύξηση σε απόλυτους αριθμούς. Έτσι μπορεί να εξηγηθεί το γεγονός για τη σημαντική πτώση των ποσοστών ανεργίας στην ηλικιακή ομάδα 15-29 από το 2008 στο 2014, παρατηρώντας τη τεράστια αύξηση των ανέργων σε απόλυτο αριθμό και σε αυτή την ηλικιακή ομάδα.

4.4.3 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι περιοχές ελέγχθηκαν και με βάση άλλη μια μεταβλητή, αυτή του επιπέδου εκπαίδευσης. Σκοπός είναι να δούμε σε τι αναλογία υπάρχουν σε αυτές τις περιοχές άνθρωποι οι οποίοι δεν πήγαν καθόλου σχολείο, εκείνοι οι οποίοι πήγαν μόνο μέχρι την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εκείνοι οι οποίοι σταμάτησαν στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και εκείνοι οι οποίοι έφτασαν έως την Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.13: ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1838341 30,0%	181035 15,2%	162309 8,5%	2181685 23,6%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	2788748 45,6%	484634 40,7%	612521 31,9%	3885903 42,1%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	1421998 23,2%	484398 40,6%	1039071 54,2%	2945467 31,9%
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	70994 1,2%	41961 3,5%	104098 5,4%	217053 2,4%
ΣΥΝΟΛΟ	6120081 100,0%	1192028 100,0%	1917999 100,0%	9230108 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.14 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 4 ΒΑΘΜΙΔΕΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
Δεν πήγε καθόλου σχολείο/λίγες τάξεις δημοτικό	209651 3,4%	64804 5,4%	177944 9,0%	452399 4,9%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	1889962 30,9%	563828 47,3%	1153783 58,5%	3607573 38,8%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	2425927 39,6%	392107 32,9%	480916 24,4%	3298950 35,5%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1598133 26,1%	170568 14,3%	158955 8,1%	1927656 20,8%
ΣΥΝΟΛΟ	6123673 100,0%	1191307 100,0%	1971598 100,0%	9286578 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Η παρατήρηση των δυο πινάκων μας καταδεικνύει πως το επίπεδο εκπαίδευσης στα χρόνια της κρίσης στην Ελλάδα, φθίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό. Οι

αστικές περιοχές συγκεντρώνουν κατά μεγαλύτερο ποσοστό άτομα χαμηλότερης εκπαίδευσης από το 2008 στο 2014, αν και τα ποσοστά τόσο των ατόμων τα οποία τελειώνουν την δευτεροβάθμια όσο και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, μειώνεται αισθητά. Αντίθετα, αυξητικές τάσεις παρουσιάζουν τα ποσοστά των ομάδων πληθυσμού τα οποία έφτασαν μέχρι την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή παρακολούθησαν μέρος αυτής. Οι ημιαστικές εμπεριέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό άτομα τα οποία ολοκλήρωσαν αποκλειστικά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και μάλιστα, με ρυθμό αυξητικό για το 2014. Πτώση παρουσιάζουν τα ποσοστά της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ των ετών 2008-2014 από 40,7% σε 32,9% και από 15,2% σε 8,1% αντιστοίχως. Αύξηση επίσης υπάρχει στις ημιαστικές περιοχές και για εκείνους οι οποίοι δεν ολοκλήρωσαν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από 3,5% σε 5,4%.

Στις αγροτικές περιοχές εντοπίζουμε την μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα σε ότι αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο, σε εκείνους οι οποίοι τελειώνουν μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση τόσο στο 2008 όσο και στο 2014. Τα ποσοστά τους μάλιστα είναι αυξημένα από 54,2% σε 58,5%. Δεύτερη πολυπληθέστερη ομάδα στις αγροτικές περιοχές αποτελεί εκείνη στην οποία τελειώνουν την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ σε ότι αφορά εκείνους οι οποίοι φτάνουν ως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα ποσοστά τους παραμένουν σχεδόν σταθερά με μια πτώση της τάξης του 0,4%. Αξιοσημείωτη είναι η άνοδος των ατόμων τα οποία δεν παρακολουθούν πλήρως καμία βαθμίδα της εκπαίδευσης και των οποίων το ποσοστό φτάνει από το 5,4% το 2008, στο 9% το 2014.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ομάδες των ατόμων τα οποία τελειώνουν την δευτεροβάθμια ή την τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρουσιάζουν έντονη μείωση σε όλες τις περιοχές από το 2008 στο 2014, ενώ αντιθέτως αυξάνουν σε όλες τις περιπτώσεις τα ποσοστά των ατόμων τα οποία παρακολουθούν μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή δεν πάνε καθόλου σχολείο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.15 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008- ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1381967 44,4%	135709 22,8%	119676 13,6%	1637352 35,7%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	1368394 44,0%	286922 48,3%	368059 42,0%	2023375 44,2%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	356304 11,5%	168486 28,3%	381245 43,5%	906035 19,8%
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	4065 0,1%	3303 0,6%	7998 0,9%	15366 0,3%
ΣΥΝΟΛΟ	3110730 100,0%	594420 100,0%	876978 100,0%	4582128 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.16 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014- ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
Δεν πήγε καθόλου σχολείο/λίγες τάξεις δημοτικό	12103 0,5%	1660 0,4%	6630 0,9%	20393 0,6%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	384512 16,4%	160246 34,4%	378303 51,9%	923061 26,1%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	966850 41,2%	197079 42,3%	251095 34,4%	1415024 40,0%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	981164 41,8%	106382 22,9%	93061 12,8%	1180607 33,4%
ΣΥΝΟΛΟ	2344629 100,0%	465367 100,0%	729089 100,0%	3539085 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Στη κατηγορία των απασχολούμενων το 2008 τα άτομα με επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό στα δύο από τα τρία είδη περιοχών, αγροτικών και ημιαστικών. Αποτελεί το 42% στις αγροτικές περιοχές, το 44% στις αστικές περιοχές και το 48% στις ημιαστικές περιοχές όπου είναι το ποσοστό της συντριπτικής πλειοψηφίας των απασχολούμενων σε αυτές τις περιοχές. Τα άτομα με πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων στις αγροτικές περιοχές με 43,5%. Στις ημιαστικές περιοχές αποτελούν το 28,3% και στις αστικές περιοχές βρίσκονται πιο χαμηλά, αποτελώντας το 11,5%. Τα άτομα με τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων στις αστικές περιοχές με 44,4%. Στις ημιαστικές αποτελούν το 22,8% και στις αγροτικές περιοχές το 13,6%. Τα άτομα τα οποία δεν ολοκλήρωσαν τη πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελούν σε όλες τις περιοχές ένα πολύ μικρό ποσοστό το οποίο μόνο στις αγροτικές πλησιάζει το 1%.

Το 2014 αυξάνονται σε όλες τις περιοχές τα ποσοστά των απασχολούμενων τα οποία έχουν τελειώσει πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στις αστικές περιοχές αποτελούν το 16,4% στις ημιαστικές περιοχές το 34,4% και στις αγροτικές περιοχές το 51,9%. Στα ίδια περίπου επίπεδα βρίσκονται τα ποσοστά των απασχολούμενων με τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπου έχουν μια μικρή πτώση περίπου 3% στις αστικές περιοχές, το ίδιο σχεδόν ποσοστό στις ημιαστικές όπου αποτελούν πλέον το 22,9% και μια μικρή πτώση περίπου στο 1% στις αγροτικές περιοχές. Οι απασχολούμενοι με επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μειωθεί σε ποσοστό σε όλες τις περιοχές. Στις αστικές περιοχές αποτελούν το 41,2%, στις ημιαστικές αποτελούν το 42,3% και στις αγροτικές αποτελούν το 34,4%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.17 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008- ΑΝΕΡΓΟΙ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	103945 41,0%	13379 29,3%	12250 21,2%	129574 36,3%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	116505 45,9%	20497 44,9%	31496 54,6%	168498 47,2%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	32537 12,8%	11197 24,5%	13174 22,8%	56908 15,9%
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	841 0,3%	564 1,2%	757 1,3%	2162 0,6%
ΣΥΝΟΛΟ	253828 100,0%	45637 100,0%	57677 100,0%	357142 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.18 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014- ΑΝΕΡΓΟΙ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
Δεν πήγε καθόλου σχολείο/λίγες τάξεις δημοτικό	8408 0,9%	2711 1,7%	1819 0,9%	12938 1,0%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	224597 24,6%	54319 34,1%	88166 42,3%	367082 28,7%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	446054 48,9%	75803 47,5%	91275 43,8%	613132 47,9%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	233352 25,6%	26587 16,7%	27009 13,0%	286948 22,4%
ΣΥΝΟΛΟ	912411 100,0%	159420 100,0%	208269 100,0%	1280100 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Το 2008 το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέργων σε όλα τα είδη των περιοχών, αποτελείται από άτομα τα οποία έχουν δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το ποσοστό τους στις αστικές και ημιαστικές περιοχές είναι κοντά στο 45% και στις αγροτικές περιοχές φθάνει το 54,6%. Τα άτομα με πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελούν περίπου το 23% στις ημιαστικές και στις αγροτικές περιοχές και με το χαμηλότερο 12,8% στις αστικές περιοχές. Τα άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν το αρκετά υψηλό 41% των ανέργων στις αστικές περιοχές και στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές αποτελούν το 29,3% και 21,2% αντιστοίχα. Το 2014 έχουμε αύξηση των ποσοστών για τα άτομα τα οποία έχουν πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ειδικά στον αγροτικό χώρο όπου η αύξηση των ποσοστών είναι τεράστια. Αντίθετα, βλέπουμε μείωση στα ποσοστά των ανέργων με τριτοβάθμια εκπαίδευση και στα τρία είδη περιοχών. Όμως, όπως και προηγουμένως, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σε απόλυτο αριθμό η αύξηση των ανέργων από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, είναι τεράστια.

4.4.4 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Εξίσου μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ανάλυση της κατανομής των τομέων παραγωγής με βάση την αστικότητα των περιοχών όπως αυτή διαχωρίζεται από το δείγμα έρευνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.19: ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008

ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	Τομείς οικονομικής δραστηριότητας			ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ Σ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	
ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	60735 11,7%	705037 69,0%	2344957 77,1%	3110729 67,9%
ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	108205 20,9%	150619 14,7%	335596 11,0%	594420 13,0%
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	349571 67,4%	166329 16,3%	361078 11,9%	876978 19,1%
ΣΥΝΟΛΟ	518511 100,0%	1021985 100,0%	3041631 100,0%	4582127 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.20: ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014

ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	Τομείς οικονομικής δραστηριότητας			ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ Σ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ Σ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	
ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	56062 11,8%	347191 65,3%	1941376 76,7%	2344629 66,2%
ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	93714 19,7%	85611 16,1%	286043 11,3%	465368 13,1%
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	326149 68,5%	99035 18,6%	303905 12,0%	729089 20,6%
ΣΥΝΟΛΟ	475925 100,0%	531837 100,0%	2531324 100,0%	3539086 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Παρατηρούμε γενικά πως οι τομείς παραγωγής παραμένουν σταθεροί στην κατανομή τους στην κάθε περιοχή, παρόλο που τα ποσοστά τους αυξομειώνονται. Σε ότι αφορά τον πρωτογενή τομέα, εντοπίζει την μεγάλη δύναμη του όπως είναι φυσικό στις αγροτικές περιοχές όπου μάλιστα ενισχύεται κατά 1,1% σε σχέση με το 2008. Το ποσοστό του στις αστικές περιοχές παραμένει σταθερό με μια ανεπαίσθητη άνοδο του 0,1 %, ενώ μείωση φαίνεται στις ημιαστικές περιοχές κατά 1,2%.

Ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει την μεγαλύτερη συγκέντρωσή του στις αστικές περιοχές, αν και το ποσοστό του μειώνεται αισθητά σε σχέση με το 2008 κατά 3,7%. Ενίσχυση παρουσιάζει ο συγκεκριμένος τομέας στις ημιαστικές περιοχές κατά 1,4% για το 2014 σε σχέση με το 2008, ενώ αύξηση βλέπουμε και στις αγροτικές περιοχές κατά 2.3%.

Σε ότι αφορά τον τριτογενή τομέα, βλέπουμε οι το μεγαλύτερο ποσοστό του βρίσκεται στις αστικές περιοχές με 76,7% , μειωμένο σε σχέση με το 77,1% το οποίο κατείχε το 2008. Σχεδόν αμετάβλητα παραμένουν επίσης τα ποσοστά του σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, με άνοδο κατά 0,3 και 0,1 αντίστοιχα ανα περιοχή.

4.4.5 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.21: ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2008

ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	Κατάσταση απασχόλησης			ΣΥΝΟΛΟ
	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Μη οικονομικά ενεργοί	
ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	3110729 67,9%	253829 71,1%	2755523 64,2%	6120081 66,3%
ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	594419 13,0%	45637 12,8%	551973 12,9%	1192029 12,9%
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	876978 19,1%	57677 16,1%	983343 22,9%	1917998 20,8%
ΣΥΝΟΛΟ	4582126 100,0%	357143 100,0%	4290839 100,0%	9230108 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.22: ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2014

ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	Κατάσταση απασχόλησης			ΣΥΝΟΛΟ
	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Μη οικονομικά ενεργοί	
ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	2344629 66,2%	912411 71,3%	2866634 64,2%	6123674 65,9%
ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	465368 13,1%	159420 12,5%	566520 12,7%	1191308 12,8%
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	729089 20,6%	208270 16,3%	1034240 23,2%	1971599 21,2%
ΣΥΝΟΛΟ	3539086 100,0%	1280101 100,0%	4467394 100,0%	9286581 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Από τους παραπάνω πίνακες προκύπτει πως στις αστικές περιοχές συγκεντρώνονται κατά πλειοψηφία, όλες οι κατηγορίες των εργαζόμενων, ενώ αμέσως επόμενος «σταθμός» προτίμησης είναι οι αγροτικές περιοχές οι οποίες όμως όπως έχουμε δει παραπάνω, συγκεντρώνουν πολύ υψηλά ποσοστά μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Ακόμα βλέπουμε ότι σε σχέση με το 2008, ο μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός διατηρεί τις πιο σταθεροποιητικές τάσεις συγκριτικά με τις άλλες δύο κατηγορίες, οι οποίες παρουσιάζουν μικρά ποσοστά αυξομειώσεων. Κάτι τέτοιο κάνει πιο ευδιάκριτο το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας, το οποίο με την σειρά του επιβαρύνει ΑΕΠ και στοιχεία προϋπολογισμού κατά τρόπο emphaticό. Επίσης παρατηρούμε μια αύξηση 1,5% του ποσοστού των απασχολούμενων οι οποίοι προέρχονται από τις αγροτικές περιοχές και μία αντίστοιχη μείωση 1,5% του ποσοστού των απασχολούμενων οι οποίοι προέρχονται από αστικές περιοχές το 2014, σε σχέση με το 2008. Σε γενικές γραμμές όμως μπορούμε να πούμε πως τα ποσοστά του 2008 έχουν παραμείνει σταθερά σε σύγκριση με το 2014.

4.5 ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.23: ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ 2008

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Τομείς οικονομικής δραστηριότητας			ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	
ΑΝΑΤ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	57121 24,2%	49769 21,1%	129303 54,7%	236193 100,0%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	93839 12,3%	189858 24,9%	479756 62,8%	763453 100,0%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	18232 17,0%	33258 31,1%	55615 51,9%	107105 100,0%
ΗΠΕΙΡΟΣ	26027 19,1%	30621 22,4%	79961 58,5%	136609 100,0%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	60523 20,2%	65805 22,0%	173271 57,8%	299599 100,0%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	14489 15,3%	14766 15,6%	65486 69,1%	94741 100,0%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	57555 20,5%	52139 18,5%	171614 61,0%	281308 100,0%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	41909 18,7%	64811 29,0%	116894 52,3%	223614 100,0%
ΑΤΤΙΚΗ	15128 0,9%	390233 22,6%	1322762 76,5%	1728123 100,0%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	75583 30,0%	45007 17,9%	131439 52,2%	252029 100,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9161 12,6%	12226 16,9%	51094 70,5%	72481 100,0%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8175 6,5%	22936 18,2%	94578 75,2%	125689 100,0%
ΚΡΗΤΗ	40769 15,6%	50554 19,4%	169858 65,0%	261181 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	518511 11,3%	1021983 22,3%	3041631 66,4%	4582125 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.24: ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ 2014

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Τομείς οικονομικής δραστηριότητας			ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ Σ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	
ΑΝΑΤ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	59639 30,4%	30083 15,3%	106334 54,2%	196056 100,0%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	86571 15,5%	83190 14,9%	386986 69,5%	556747 100,0%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	14831 18,1%	20215 24,6%	47098 57,3%	82144 100,0%
ΗΠΕΙΡΟΣ	22102 21,8%	15166 15,0%	64104 63,2%	101372 100,0%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	62299 26,7%	37587 16,1%	133480 57,2%	233366 100,0%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	11591 15,8%	10212 13,9%	51533 70,3%	73336 100,0%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	48943 24,8%	25829 13,1%	122946 62,2%	197718 100,0%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	41744 24,2%	38850 22,5%	91779 53,2%	172373 100,0%
ΑΤΤΙΚΗ	8549 0,6%	193911 14,6%	1124594 84,7%	1327054 100,0%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	64430 34,0%	23067 12,2%	102036 53,8%	189533 100,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8867 14,1%	6483 10,3%	47505 75,6%	62855 100,0%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	11540 8,9%	17652 13,7%	99964 77,4%	129156 100,0%
ΚΡΗΤΗ	34819 16,0%	29593 13,6%	152965 70,4%	217377 100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	475925 13,4%	531838 15,0%	2531324 71,5%	3539087 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Το 2008 ο τριτογενής τομέας αποτελεί τη κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα σε όλες τις περιφέρειες της χώρας. Το μεγαλύτερο ποσοστό όπως είναι και αναμενόμενο, το βλέπουμε στην Αττική με 76,5%. Επίσης υψηλά ποσοστά παρατηρούμε στο Νότιο Αιγαίο με 75,2%, και στο Βόρειο Αιγαίο με 70,5% πιθανότατα λόγω των τουριστικών υπηρεσιών οι οποίες υπάρχουν εκεί, ως κυρίαρχος κλάδος των τοπικών οικονομιών. Τα χαμηλότερα ποσοστά του τριτογενή τομέα σε σχέση πάντα με τις άλλες περιοχές, τα βλέπουμε με 51,9% στη Δυτική Μακεδονία, 52,2% στη Πελοπόννησο και 52,3% στη Στερεά Ελλάδα. Ο δευτερογενής τομέας έχει τα υψηλότερα ποσοστά στη Δυτική Μακεδονία όπου κατέχει το 31,1% της εκεί οικονομικής δραστηριότητας όπως και στη Στερεά Ελλάδα με 29%. Στο Ιόνιο παρατηρούμε τα χαμηλότερα ποσοστά του δευτερογενή τομέα αποτελώντας το 15,6% της οικονομικής δραστηριότητας των νησιών. Στη Πελοπόννησο ο πρωτογενής τομέας έχει το υψηλότερο ποσοστό στην οικονομική δραστηριότητα με 30% και μετά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη με 24,2%. Τα χαμηλότερα ποσοστά του πρωτογενή τομέα τα συναντάμε στην Αττική με 0,9% και στο Νότιο Αιγαίο με 6,5%

Το 2014 παρατηρούμε την άνοδο των ποσοστών του πρωτογενή και του τριτογενή τομέα και σημαντική πτώση του δευτερογενή τομέα, σε σχέση με το 2008. Αυτό μας αποκαλύπτει πως ο δευτερογενής τομέας είναι αυτός ο οποίος επηρεάστηκε και είχε τις μεγαλύτερες απώλειες κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Η Πελοπόννησος έχει το μεγαλύτερο ποσοστό του πρωτογενή τομέα στην οικονομική δραστηριότητα της περιοχής και το 2014, με το ποσοστό να ενισχύεται 4% και να φθάνει το 34%. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό το έχει πάλι η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη όπου ο πρωτογενής τομέας αποτελεί το 30,4% της οικονομικής δραστηριότητας. Περίπου την ίδια κατάσταση όσο αφορά την ισχυροποίησή του παρατηρούμε και για τον τριτογενή τομέα, όπου στην Αττική αποτελεί το 84,7% της οικονομικής της δραστηριότητας και το και το 77,4% στο Νότιο Αιγαίο. Αντίθετα ο δευτερογενής τομέας καταγράφει σημαντικές απώλειες σε όλες τις περιοχές με μεγαλύτερη πτώση στη Κεντρική Μακεδονία όπου ετο ποσοστό το οποίο κατείχε ο δευτερογενής τομέας στη περιοχή έπεσε από 24,9% στο 14,9%. Τα υψηλότερα ποσοστά του δευτερογενή τομέα και το 2014 τα συναντάμε στην οικονομική δραστηριότητα της Δυτικής Μακεδονίας.

Αυτό για το οποίο μπορούμε να μιλήσουμε με σαφήνεια σε γενικές γραμμές, είναι η πτώση του δευτερογενούς τομέα σε όλες σχεδόν τις περιοχές, με πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις την Κεντρική Μακεδονία και την Αττική. Ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας είναι οι μόνοι ο οποίος παρουσιάζουν ανοδικές ανά περιοχές τάσεις, ενώ στις υπόλοιπες διατηρούν τάσεις σταθεροποίησης. Τέλος να σημειωθεί ότι σε απόλυτους αριθμούς υπάρχει μεγάλη απώλεια ανθρώπινου δυναμικού, σε όλες τις περιοχές και για όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Ο τριτογενής τομέας παραγωγής, εμφανίζει τις

μεγαλύτερες απώλειες σε απόλυτους αριθμούς και αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι αποτελεί για όλες τις περιοχές τη κύρια οικονομική δραστηριότητα και κατά συνέπεια απασχολεί μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων.

4.6 Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΑΠΟ ΤΟ 2008 ΣΤΟ 2014

Θέλοντας να εστιάσουμε στις μεταβολές που επέφεραν τα χρόνια της κρίσης στον αγροτικό χώρο, «φιλτράραμε» το δείγμα μας με βάση των γεωγραφικό προσδιορισμό μονάχα για τις αγροτικές περιοχές. Μας ήταν ήδη ορατό από τα πιο γενικά στοιχεία της ανάλυσης πως ο αγροτικός χώρος αλλά και η πρωτογενής παραγωγή η οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη μαζί του, βρίσκονται σε πολύ καλύτερη μοίρα από τις αστικές περιοχές, για παράδειγμα, ή τον δευτερογενή τομέα. Ξεκινώντας θα δούμε την πορεία της κατάστασης απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές της χώρας. Θα προσπαθήσουμε δηλαδή να εξάγουμε συμπεράσματα για την στατιστική μεταβολή της απασχόλησης στις περιοχές αυτές από το 2008 στο 2014.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι, για να πραγματοποιηθεί μια ουσιαστική διερεύνηση των επιπτώσεων της κρίσης και η πιθανή σχέση τους με την επιστροφή στη γεωργία ή γενικότερα σε επαγγέλματα στον αγροτικό χώρο, προϋποθέτει την απομόνωση των αλλαγών οι οποίες συνδέονται με την κρίση, από εκείνες τις αλλαγές οι οποίες οφείλονται σε παράγοντες οι οποίοι δεν έχουν σχέση με αυτήν. Τα μεγέθη της απασχόλησης, τα οποία αποτυπώνονται στα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, θα πρέπει να επιμεριστούν σε δύο αποτελέσματα. Το ένα είναι το αποτέλεσμα εξαιτίας της κρίσης, το οποίο αναμένεται να είναι θετικό και οδηγεί στην επιστροφή στον αγροτικό χώρο από τον αστικό χώρο και πιθανότατα στη γεωργία ή σε οποιοδήποτε άλλο τομέα οικονομικής δραστηριότητας του πρωτογενή τομέα, από τους άλλους κλάδους δραστηριότητας. Το δεύτερο αποτέλεσμα είναι αυτό το οποίο προκύπτει από τις διαρθρωτικές αλλαγές του πρωτογενή τομέα και του αγροτικού χώρου γενικότερα, το οποίο είναι αρνητικό. Ο τελικός αριθμός των απασχολούμενων όχι μόνο στη γεωργία αλλά γενικότερα στον αγροτικό χώρο, μπορεί να αυξάνεται, να μειώνεται ή να παραμένει αμετάβλητος, όμως σημαντικό είναι αν μπορεί να γίνει μια σωστή αξιολόγηση οποιουδήποτε στοιχείου, το οποίο πιθανά να επιφέρει μια διαφοροποίηση του αριθμού των απασχολούμενων, ώστε να μπορεί να αποδειχθεί αν αυτό το στοιχείο μελέτης είναι αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης ή όχι. (Χαράλαμπος Κασίμης-Σταύρος Ζωγραφάκης, «Κρίση, κινητικότητα και μετασχηματισμοί στην ελληνική ύπαιθρο»).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.25: ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2008

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό επί των έγκυρων απαντήσεων	Αθροιστικό ποσοστό
Απασχολούμενοι	876978	45,7%	45,7%	45,7%
Άνεργοι	57677	3,0%	3,0%	48,7%
Μη οικονομικά ενεργοί	983343	51,3%	51,3%	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	1917999	100,0%	100,0%	

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.26: ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2014

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό επί των έγκυρων απαντήσεων	Αθροιστικό ποσοστό
Απασχολούμενοι	729089	37,0%	37,0%	37,0%
Άνεργοι	208270	10,6%	10,6%	47,5%
Μη οικονομικά ενεργοί	1034240	52,5%	52,5%	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	1971599	100,0%	100,0%	

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Όπως παρατηρούμε η κατάσταση απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές δεν ξέφυγε από την γενικότερη πτώση. Τα ποσοστά των απασχολούμενων μειώθηκαν κατά 8,7%. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της πτώσης μεταφέρθηκε αυτούσιο στο ποσοστό των ανέργων, το οποίο ανέβηκε κατά 7,6%, ενώ το υπόλοιπο φαίνεται ότι οφείλεται στις συνταξιοδοτήσεις, καθώς και ο μη οικονομικά ενεργός παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 1,2%.

Στην συνέχεια πήραμε μόνο την ομάδα των εργαζόμενων και κάναμε ορισμένες παρατηρήσεις πάνω στα χαρακτηριστικά της απασχόλησης. Στους πίνακες που ακολουθούν θα δούμε τον διαχωρισμό σε πλήρη και μερική απασχόληση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.27: ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2008

Πλήρης Μερική Απασχόληση & Αιτία	ΣΥΝΟΛΟ
Πλήρης	810246 92,4%
Μερική 1:- Φροντίζει μικρά παιδιά ή εξαρτώμενους ενήλικες	6383 0,7%
Μερική 2:- Παρακολουθεί μαθήματα ή εκπαιδεύεται	1597 0,2%
Μερική 3:- Έχει ασθένεια ή ανικανότητα	3033 0,3%
Μερική 4:- Δεν μπορούσε να βρει πλήρη απασχόληση	20044 2,3%
Μερική 5:- Άλλοι λόγοι	31231 3,6%
Μερική 6:- Δεν δήλωσε λόγο	4446 0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	876980 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.28: ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2014

Πλήρης Μερική Απασχόληση	ΣΥΝΟΛΟ
ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	664112 91,1%
ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	64977 8,9%
ΣΥΝΟΛΟ	729089 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Βλέπουμε μια μικρή μονάχα πτώση στο ποσοστό της πλήρους απασχόλησης, κάτι το οποίο σημαίνει πως οι μόνιμα απασχολούμενοι διατήρησαν τις θέσεις τους στο επάγγελμα τους. Όπως βέβαια θα δούμε αργότερα σε άλλο πίνακα, αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι στον αγροτικό χώρο είναι αυτοαπασχολούμενοι. Ασχολούνται δηλαδή είτε σε δική τους επιχείρηση είτε στην αγροτική παραγωγή σε δικούς τους κλήρους. Κάτι τέτοιο μας οδηγεί, αν και όχι με

απόλυτη ασφάλεια, στο συμπέρασμα πως οι άνθρωποι της υπαίθρου διατήρησαν τις αγροτικές τους δραστηριότητες ως κύρια πηγή εισοδήματος.¹¹

Άλλο ένα ενδιαφέρον στοιχείο μελέτης το οποίο θα εξηγήσει και πολλά πράγματα στις προηγούμενες τάσεις τις οποίες παρατηρήσαμε, είναι η θέση στο επάγγελμα των εργαζομένων στον αγροτικό χώρο. Με λίγα λόγια μια πιο αναλυτική ματιά στην φύση της απασχόλησης του εργαζόμενου στον αγροτικό χώρο. Αν δηλαδή είναι αυτοαπασχολούμενοι, αν απασχολούν οι ίδιοι προσωπικό ή αν είναι μισθωτοί υπάλληλοι.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.29: ΘΕΣΗ ΣΤΗ ΠΡΩΤΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2008

Θέση στο επάγγελμα 1η απασχόληση	ΣΥΝΟΛΟ
Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	72836 8,3%
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	346974 39,6%
Μισθωτός	330598 37,7%
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	126570 14,4%
ΣΥΝΟΛΟ	876978 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.30: ΘΕΣΗ ΣΤΗ ΠΡΩΤΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2014

Θέση στο επάγγελμα 1η απασχόληση	ΣΥΝΟΛΟ
Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	42132 5,8%
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	332825 45,6%
Μισθωτός	266343 36,5%
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	87788 12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	729088 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

¹¹ Ο τρόπος υπολογισμού και ανάλυσης της μεταβλητής στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS, διαφέρει από το 2008 στο 2014 όπως δείχνουν οι πίνακες. Το συνολικό ποσοστό της «Μερικής Απασχόλησης» για το 2008 ανέρχεται στο 7,6%.

Ξεκινάμε παρατηρώντας την αισθητή πτώση των απασχολούμενων με προσωπικό. Εκείνων δηλαδή που είτε διατηρούσαν μια μικρή επιχείρηση απασχολώντας και άλλους εργαζόμενους, είτε διατηρούσαν εργαζόμενους στην καλλιέργεια του δικού τους κλήρου. Αυτό εξηγεί την αύξηση του ποσοστού της ανεργίας κατά πρώτο λόγο και δευτερευόντως τροφοδοτεί την δεύτερη μας παρατήρηση, η οποία έχει να κάνει με την μεγάλη άνοδο των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό. Μια άνοδος 6 ποσοστιαίων μονάδων με τις δικές τις αλυσιδωτές αντιδράσεις στους δείκτες της οικονομίας. Με την άνοδο αυτή επιβεβαιώνεται η προέλευση της αύξησης της ανεργίας. Πολλοί από εκείνους που διατηρούσαν εργάτες στα ιδιόκτητα χωράφια τους, αναγκάστηκαν να κάνουν απολύσεις λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετώπιζαν. Δεύτερον, επιβεβαιώνουμε αυτό το οποίο προαναφέραμε για την αύξηση του ποσοστού της πλήρους απασχόλησης. Εκείνοι οι οποίοι απάντησαν ότι διατηρούν πλήρη εργασία, δεν είναι άλλοι από τους κατά κύριο λόγο αγρότες της υπαίθρου.

Το ποσοστό των μισθωτών παρουσιάζει και αυτό πτώση, πράγμα το οποίο είναι κατανοητό αν σκεφτούμε πως πρώτα απ' όλα ορισμένες από τις μικρές επιχειρήσεις οι οποίες υπήρχαν στις εν λόγω περιοχές να έκλεισαν και δεύτερον, είναι γνωστό πως παραρτήματα δημόσιων οργανισμών που βρίσκονταν στις περιοχές αυτές έκλεισαν ή συγχωνεύτηκαν με κάποιο άλλο σε κοντινό σημείο. Τέλος η πτώση του αριθμού εκείνων οι οποίοι απαντούν ότι είναι βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση, ίσως να μεταφέρεται ως ανοδική τάση στο ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό. Δηλαδή κάποιο τέκνο μιας οικογένειας να αποφάσισε να ασχοληθεί κατά μόνας με τους κλήρους που κληρονόμησε από τους γονείς του, εφαρμόζοντας άλλες μεθόδους ή επιθυμώντας να έχει μια μεγαλύτερη οικονομική αυτονομία.

Οι αριθμοί αλλά και η απτή πραγματικότητα από το 2008 στο 2014 δείχνουν με τον πιο κρυστάλλινο τρόπο την απίσχναση όλων των δεικτών της παραγωγής στην χώρα. Από το εργατικό δυναμικό μέχρι την συνολική παραγωγικότητα, οι αριθμοί επιβεβαιώνουν αυτό το οποίο με απόλυτη βεβαιότητα γνωρίζει το σύνολο του πληθυσμού εντός και εκτός της χώρας. Η διαδικασία της εσωτερικής υποτίμησης κατάφερε καιρία πλήγματα τόσο στον τομέα της ανεργίας όπου τα ποσοστά ανέβηκαν κατακόρυφα σε σχέση με το 2008 και ο απόλυτος αριθμός άγγιξε το 1.5 εκατομμύριο. Η αύξηση του ποσοστού της ανεργίας επηρέασε αρνητικά όλους τους δείκτες της οικονομίας με πρώτο και κύριο το ΑΕΠ της χώρας. Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν συρρικνώθηκε, η παραγωγική διαδικασία καταβαραθρώθηκε, η αναλογία μισθωτών και συνταξιούχων αυξήθηκε δραματικά υπέρ των δεύτερων, με αποτέλεσμα ο προϋπολογισμός να δέχεται τις αντίστοιχες πιέσεις και βέβαια, η καταναλωτική δραστηριότητα εξανεμίστηκε από τα μεσαία εισοδήματα τα οποία παραδοσιακά είναι εκείνα που ξοδεύουν περισσότερο.

Είναι γνωστό πως η μικρομεσαία επιχείρηση αποτελούσε διαχρονικά το κύριο στήριγμα της ελληνικής οικονομίας. Η ιδιωτική πρωτοβουλία των μεσαίων στρωμάτων ήταν εκείνη η οποία προσέφερε θέσεις εργασίας, οικονομική παραγωγή και έσοδα στο δημόσιο. Η ζοφερή πραγματικότητα η οποία δημιουργήθηκε από τις διεθνείς εξελίξεις στην οικονομία, σε συνδυασμό με τις ελληνικές ιδιαιτερότητες του προβλήματος, την ύφεση, τις περικοπές αλλά και την βίαιη δημοσιονομική προσαρμογή, δεν άφησε πολλά περιθώρια ύπαρξης και δράσης στις επιχειρήσεις αυτές. Από την μία ο υψηλός τραπεζικός δανεισμός τους και από την άλλη το τεράστιο ύψος του χρέους το οποίο είχε και έχει το δημόσιο απέναντι σε αυτούς τους ιδιώτες, έφεραν μοιραία τα μεγάλα πλήγματα τα οποία παρατηρούμε στον δευτερογενή τομέα. Ένας τομέας ο οποίος έχει πληγεί περισσότερο από τον καθένα, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα όπου η αγοραστική δύναμη των πολιτών έχει μειωθεί τουλάχιστον στο μισό.

4.7 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Όπως έχουμε ήδη δει από προηγούμενους πίνακες, ο αγροτικός χώρος είναι εκείνος που παρουσιάζει τις πιο ανθεκτικές τάσεις σταθεροποίησης ή και ανόδου από τον καθαρά αστικό ιστό και τις ημιαστικές περιοχές, σε ότι αφορά την οικονομική δραστηριότητα. Παρακάτω παρατίθενται πίνακες που παρουσιάζουν 21 κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας και πως αυτές κυμάνθηκαν από το 2008 στο 2014, με στόχο την παρατήρηση της κύριας ασχολίας του αγροτικού χώρου, δηλαδή της γεωργίας, αλλά και την πιθανότητα να βρήκαν ζωτικό χώρο δράσης και ανάπτυξης, νέα επαγγέλματα τα οποία συνέτειναν στην εντονότερη οικονομική δραστηριότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.31: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2008

Κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας	ΣΥΝΟΛΟ
Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	349571 39,9%
Β. ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	9736 1,1%
Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	72812 8,3%
Δ. ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛ	4928 0,6%
Ε. ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	5072 0,6%
ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	73781 8,4%
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ. ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ	110330 12,6%
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	28249 3,2%
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	86236 9,8%
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	2504 0,3%
Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	4003 0,5%
Λ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	821 0,1%
Μ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤ	12949 1,5%

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ, ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	6028 0,7%
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	43681 5,0%
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	26858 3,1%
Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	16383 1,9%
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	7785 0,9%
Σ. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	12052 1,4%
Τ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ	3110 0,4%
Υ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΩΔΑΦΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ	90 0,0%
ΣΥΝΟΛΟ	876979 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.32: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2014

Κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας	ΣΥΝΟΛΟ
Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	326149 44,7%
Β. ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	5268 0,7%
Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	54234 7,4%
Δ. ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	4739 0,6%
Ε. ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	2594 0,4%
ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	32201 4,4%
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ. ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	88736 12,2%
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	18526 2,5%
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	69664 9,6%
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	3520 0,5%
Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	5023 0,7%
Λ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	186 0,0%
Μ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	11500 1,6%

Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	7833 1,1%
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	36944 5,1%
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	26887 3,7%
Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	19329 2,7%
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	3919 0,5%
Σ. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	8356 1,1%
Τ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ	2980 0,4%
Υ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΩΔΑΦΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ	504 0,1%
ΣΥΝΟΛΟ	729092 100,0%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Σε γενικές γραμμές, υπάρχει μια επαλήθευση της σταθεροποιητικής τάσης την οποία έχουμε παρατηρήσει για την εργασία στον αγροτικό χώρο. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι όπως δείχνουν και οι πίνακες, η πλειοψηφία των επαγγελματιών δραστηριοτήτων άντεξε στην κρίση, με ορισμένες εξαιρέσεις στις οποίες θα αναφερθούμε συγκεκριμένα, ή ακόμα ανέπτυξε και ανοδικές τάσεις. Όλα αυτά βέβαια συγκριτικά με τον «Αρμαγεδδών» που έπληξε κυρίως τις αστικές και δευτερευόντως τις ημιαστικές περιοχές της χώρας. Βέβαια μπορούμε να πούμε ότι η φυσιολογία των δραστηριοτήτων δεν άλλαξε σχεδόν καθόλου. Τα επαγγέλματα τα οποία κυριαρχούσαν το 2008, κρατούν τα πρωτεία και το 2014 με διαφορετικά ποσοστά.

Κύρια απασχόληση είναι με μεγάλη διαφορά η γεωργία, η δασοκομία και η αλιεία με ποσοστό μάλιστα που ενισχύεται κατά 4,8% σε σχέση με το 2008. Ένας μεγάλος δηλαδή αριθμός ατόμων στην περίοδο της κρίσης ασχολείται είτε με την δική του αγροτική ιδιοκτησία, είτε ως απασχολούμενος σε κάποια άλλη τοπική. Ο γεωργικός κλάδος έλκει κατά κύριο λόγο τους άνδρες μεγαλύτερης ηλικίας, χωρίς

να αναφερόμαστε απαραίτητα στους συνταξιούχους. Η δραστήρια ηλικιακή ομάδα είναι η 45-64¹² και μάλιστα παρουσιάζεται με αυξητικές τάσεις το 2014, πράγμα που σημαίνει πως υπάρχει εισροή ατόμων από τις αστικές και τις ημιαστικές περιοχές στον αγροτικό χώρο.

Αξίζει να αναφέρουμε την μεγάλη πτώση η οποία παρατηρείται στον κλάδο των κατασκευών (-4%), πράγμα που αποτελεί απόρροια της συνολικής καταβάρθρωσης των ποσοστών του δευτερογενή τομέα στον οποίο ανήκουν οι κατασκευές. Ο κλάδος των κατασκευών επηρεάστηκε πάρα πολύ από την μείωση των εισοδημάτων, που άγγιξε στα χρόνια της κρίσης το 39% συνολικά¹³ και επηρέασε την όποια προσπάθεια κατασκευαστικής και οικοδομικής δραστηριότητας είχε αναπτυχθεί τα προηγούμενα χρόνια.

Σε ότι αφορά συγκεκριμένα πλέον τον αγροτικό χώρο, το ποσοστό που χάνουν οι κατασκευές πηγαίνει κατά κύριο λόγο στην αγροτική δραστηριότητα και δευτερευόντως, διαμοιράζεται σε τομείς οι οποίοι παρουσιάζουν ανοδικές τάσεις το 2014. Οι τομείς αυτοί είναι κυρίως η εκπαίδευση και οι υπηρεσίες μέριμνας. Αξιοσημείωτη πτώση, κυρίως σε απόλυτο αριθμό, παρουσιάζουν η μεταποίηση και η μεταφορά και αποθήκευση .

4.8 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Πέρα από την τεχνική κατηγοριοποίηση των ερωτώμενων, έχει σημασία να παρατηρήσουμε τη δική τους άποψη για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται την στιγμή όπου διεξάγεται η έρευνα. Για παράδειγμα, θα δούμε ότι τα πραγματικά ποσοστά των ανέργων διαφέρουν από εκείνα της ίδιας κατηγορίας όταν οι ερωτώμενοι απαντούν στο πως θεωρούν οι ίδιοι τον εαυτό τους. Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα, διότι μπορεί ένας νέος ηλικίας 24-44 να απασχολείται χωρίς ασφάλιση στην οικογενειακή επιχείρηση ή στην ιδιοκτησία γης και να θεωρεί τον εαυτό του εκπαιδευόμενο ή ακόμα και άνεργο.

Η προσωπική θεώρηση μας βοηθάει να αντιληφθούμε τον βαθμό ικανοποίησης των ατόμων από την κατάσταση στην οποία βρίσκονται.

¹² Βλ. πίνακες σελ.12 «Ηλικιακός Διαχωρισμός περιοχών» όπου η αύξηση της ηλικιακής ομάδας 45-64 είναι η μεγαλύτερη συγκριτικά με τις υπόλοιπες στον αγροτικό χώρο.

¹³ Η μείωση αφορά το μέσο εισόδημα την περίοδο 2008-2012. Βλ. «Ελλάδα: Μορφές Προσαρμογής, αλληλεγγύη και ανισότητες την περίοδο της κρίσης.» Τ. Γιαννίτσης-Σ.Ζωγραφάκης

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.33: ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2008

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό επί των έγκυρων απαντήσεων	Αθροιστικό ποσοστό
Απασχολούμενος	849234	44,3%	44,3%	44,3%
Άνεργος	73039	3,8%	3,8%	48,1%
Μαθητής - Σπουδαστής	104364	5,4%	5,4%	53,5%
Συνταξιούχος	583177	30,4%	30,4%	83,9%
Μη εργ. λόγοι υγείας	47081	2,5%	2,5%	86,4%
Νοικοκυρά	247074	12,9%	12,9%	99,3%
Παρέχει κοινωνική υπηρ	978	0,1%	0,1%	99,3%
Λοιπές Περιπτώσεις	13053	0,7%	0,7%	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	1917999	100,0%	100,0%	

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008- Επεξεργασμένα στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.34: ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ 2014

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό επί των έγκυρων απαντήσεων	Αθροιστικό ποσοστό
Απασχολούμενος	696994	35,4%	35,4%	35,4%
Άνεργος	238802	12,1%	12,1%	47,5%
Μαθητής - Σπουδαστής	103405	5,2%	5,2%	52,7%
Συνταξιούχος	640671	32,5%	32,5%	85,2%
Μη εργ. λόγοι υγείας	39904	2,0%	2,0%	87,2%
Νοικοκυρά	235192	11,9%	11,9%	99,2%
Παρέχει κοινωνική υπηρ	489	0,0%	0,0%	99,2%
Λοιπές Περιπτώσεις	16143	0,8%	0,8%	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	1971599	100,0%	100,0%	

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Αν δούμε τα αποτελέσματα της παραγματικής κατάστασης απασχόλησης στους προηγούμενους πίνακες του 2008 και του 2014 και τους συγκρίνουμε με τους αντίστοιχους χρονολογικά πίνακες προσωπικής θεώρησης της κατάστασης απασχόλησης, μπορούμε να δούμε ότι το ποσοστό απασχολούμενων είναι και τις

δύο φορές μεγαλύτερο σε σχέση με το ποσοστό αυτών οι οποίοι νιώθουν απασχολούμενοι. Το αντίστροφο συμβαίνει με το ποσοστό αυτών οι οποίοι είναι άνεργοι και αυτών οι οποίοι θεωρούν τον εαυτό τους άνεργο. Περίπου 1% με 2% είναι η απόκλιση της πραγματικής κατάστασης απασχόλησης με τη προσωπική θεώρηση της κατάστασης απασχόλησης. Κάτι τέτοιο βέβαια εξηγείται από την υποκειμενικότητα της ερώτησης. Επίσης βλέπουμε ότι οι Νοικοκυρές είναι μια μεγάλη κατηγορία η οποία αξίζει να σημειωθεί. Πρόκειται για γυναίκες οι οποίες ακόμα και αν δεν εργάζονται σε μια τυπική εργασία, κατηγοριοποιούν διαφορετικά τον αυτό τους με βάση την προσφορά τους στο οικογενειακό περιβάλλον.

Σε σύγκριση των δύο χρονικών περιόδων όσο αφορά καθαρά τη προσωπική άποψη των ατόμων για τη κατάσταση απασχόλησης στην οποία βρίσκονται, μπορούμε να πούμε ότι σε γενικές γραμμές αποτυπώνεται η πραγματικότητα τόσο το 2008 όσο και το 2014, όπου και στις δύο όμως περιπτώσεις ίσως οι ερωτώμενοι να είναι πιο διστακτικοί στο να χαρακτηριστούν απασχολούμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

5.1 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ LOGIT

Το υπόδειγμα αυτό υποθέτει ότι η πιθανότητα ενός ατόμου να καταταγεί ως άνεργος είναι ένα τυχαίο γεγονός που εξαρτάται από την ταυτόχρονη επίδραση μιας σειράς κοινωνικοοικονομικών και δημογραφικών παραγόντων. Ωστόσο, οι εκτιμήσεις τύπου Logit δεν λαμβάνουν υπόψη τους την ταυτόχρονη επίδραση άλλων μεταβλητών, πέρα από τη συγκεκριμένη μεταβλητή ομαδοποίησης, πάνω στην πιθανότητα ένα μέλος του πληθυσμού να βρεθεί στη κατάσταση της ανεργίας. Στο υπόδειγμα Logit, η εξαρτημένη μεταβλητή παίρνει είτε την τιμή 1 όταν το άτομο θεωρείται άνεργος, είτε την τιμή 0 όταν άτομο δε βρίσκεται στη κατάσταση ανεργίας, ανάλογα με τον τρόπο που έχουμε ορίσει την ανεργία. Όταν πρόκειται για ένα γραμμικό υπόδειγμα παλινδρόμησης, η τυπική εξίσωση παλινδρόμησης είναι της μορφής:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + e$$

Όμως, το υπόδειγμα Logit το οποίο δεν είναι γραμμικό, μπορεί να μετασχηματισθεί σε γραμμικό και να εκτιμηθεί με την κλασική μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων και η εξίσωση παλινδρόμησης να λάβει την παρακάτω μορφή:

$$L_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + e$$

Για το σκοπό της παρούσας εργασίας για κάθε κατηγορία νοικοκυριού, η εξετημένη ποιοτική διχοτομική μεταβλητή (L) λαμβάνει τη τιμή 1 αν το άτομο είναι άνεργο και τη τιμή 0 αν το άτομο δεν είναι άνεργο. Στο υπόδειγμά μας οι ερμηνευτικές μεταβλητές (χ) αντιστοιχούν σε μεταβλητές ανάλογα με τον διερευνώμενο κάθε φορά παράγοντα. Οι παράγοντες για διερεύνηση που ορίσαμε είναι το επίπεδο εκπαίδευσης, η περιφέρεια του τόπου διαμονής, η ηλικία, ο βαθμός αστικότητας του τόπου διαμονής και η οικογενειακή κατάσταση.

β_0 : σταθερός συντελεστής

β_i : συντελεστής της ερμηνευτικής μεταβλητής

e : διαταρακτικός όρος

Στο παραπάνω μετασχηματισμένο πλέον υπόδειγμα παλινδρόμησης, μπορεί να εφαρμοστεί η κλασσική μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων. Η εκτίμηση της πιθανότητας P_i (Exp(B)) που παρουσιάζεται στους πίνακες, μπορεί να ερμηνευτεί ως η μεταβολή του λογάριθμου του λόγου της πιθανότητας ενός ατόμου να είναι άνεργο ως προς την πιθανότητα να μην είναι άνεργο όταν μεταβάλλεται ένα από τα χαρακτηριστικά του σε σχέση με την ομάδα αναφοράς, ενώ όλα τα άλλα χαρακτηριστικά παραμένουν αμετάβλητα. Ένας συντελεστής exp(B) μεγαλύτερος της μονάδας δηλώνει ότι υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να είναι άνεργος ο ερωτώμενος σε σχέση με τα μέλη της ομάδας αναφοράς.

Μια από τις βασικές υποθέσεις που συνιστούν το γραμμικό υπόδειγμα και σχετίζεται με την εκτίμηση και τον έλεγχο του υποδείγματος, είναι ο αποκλεισμός της ύπαρξης ακριβών γραμμικών σχέσεων ανάμεσα στις ερμηνευτικές μεταβλητές. Συνεπώς, η ισχύ της υποθέσεως αυτής, αποτελεί προϋπόθεση για την εκτίμηση του υποδείγματος αποκλείοντας την ύπαρξη τέλει πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των ερμηνευτικών μεταβλητών. Αυτό σημαίνει ότι κάποια από τις μεταβλητές, δεν μπορεί να εκφραστεί ως γραμμικός συνδυασμός των υπολοίπων. Οπότε απαιτείται η επιλογή κάποιων μεταβλητών για την κατάρτιση μιας ομάδας αναφοράς.

5.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

5.2.1 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔ.	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	1,464	0,764	ΑΛΛΑΓΗ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	0,631	0,599	-0,032
ΔΕΝ ΠΗΓΕ ΣΧΟΛΕΙΟ	0,299	0,194	-0,105

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Μπορούμε να παρατηρήσουμε από το πίνακα, ότι το 2008 τη μικρότερη πιθανότητα για να βρεθούν σε κατάσταση ανεργίας την έχουν όσοι το επίπεδο εκπαίδευσής τους ανήκει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, την οποία έχουμε ορίσει και ως ομάδα αναφοράς. Τις αμέσως μετά μικρότερες πιθανότητες έχουν τα άτομα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα άτομα τα οποία δε πήγαν σχολείο και τις περισσότερες πιθανότητες τα άτομα τα οποία ανήκουν στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό είναι πράγματι εντυπωσιακό αν σκεφτεί κανείς ότι η υψηλή εκπαίδευση είναι ένα χρήσιμο όπλο στην αγορά εργασίας, πράγμα το οποίο δε φαίνεται να ισχύει στη προκειμένη περίπτωση του 2008. Το 2014 παρατηρούμε ότι οι πιθανότητες κάποιος να είναι άνεργος αρχίζουν να συγκλίνουν. Εξακολουθούν ακόμα τα άτομα τα οποία έχουν τελειώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση να έχουν τις λιγότερες πιθανότητες να είναι άνεργοι. Τα άτομα τα οποία έχουν πρωτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθούν και αυτά να έχουν τις αμέσως λιγότερες πιθανότητες, αλλά αυτή τη φορά βλέπουμε ότι τα άτομα με τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν λιγότερες πιθανότητες να βρίσκονται σε κατάσταση ανεργίας σε σχέση με τα άτομα τα οποία δε πήγαν καθόλου σχολείο.

5.2.2 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
30-44 (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
15-29	2,601	1,929	-0,672
45-64	0,522	0,686	+0,164
65+	0,005	0,012	+0,007

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Χρησιμοποιώντας ως κριτήριο για τη πιθανότητα ανεργίας την ηλικιακή ομάδα και ομάδα αναφοράς τη 30-44, παρατηρούμε το 2008 αλλά και το 2014, ότι τις περισσότερες πιθανότητες κάποιος να είναι άνεργος, είναι όταν εντάσσεται στο ηλικιακό group 15-29. Λιγότερες πιθανότητες από την ομάδα αναφοράς έχει το ηλικιακό group 45-64. Η ηλικιακή ομάδα 65+ έχει τις λιγότερες πιθανότητες από όλες τις ηλικιακές ομάδες, πράγμα το οποίο όμως μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι εδώ βρίσκουμε τη συντριπτική πλειοψηφία των συνταξιούχων, δηλαδή μη οικονομικά ενεργών ατόμων. Από το πίνακα μπορούμε να αντιληφτούμε το πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζουν κυρίως οι νέοι, στο να εξασφαλίσουν εργασία.

5.2.3 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ

ΦΥΛΟ	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΑΝΔΡΕΣ	0,530	0,925	+0,395

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Με βάση το φύλο και ορίζοντας ως ομάδα αναφοράς τις γυναίκες, παρατηρούμε ότι το 2008 οι άνδρες είχαν λιγότερες πιθανότητες να είναι άνεργοι, αυτό το δεδομένο αλλάζει το 2014 όπου παρατηρούμε ότι πλέον οι γυναίκες είναι αυτές οι οποίες έχουν τις λιγότερες πιθανότητες να βρεθούν σε κατάσταση ανεργίας.

5.2.4 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΟΙΚΟΓ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΑΓΑΜΟΙ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΕΓΓΑΜΟΙ	0,339	0,414	+0,075
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	0,254	0,301	+0,047

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Στη κατηγορία της οικογενειακής κατάστασης παρατηρούμε το 2008, ότι οι άγαμοι, οι οποίοι χρησιμοποιούνται ως ομάδα αναφοράς, έχουν τις μικρότερες πιθανότητες να είναι άνεργοι. Στη συνέχεια βλέπουμε τους έγγαμους και τις περισσότερες πιθανότητες έχουν τα άτομα τα οποία βρίσκονται στις λοιπές κατηγορίες, δηλαδή χήροι και διαζευγμένοι. Με την ίδια σειρά βλέπουμε τις κατηγορίες και το 2014 με μεγάλη αύξηση των πιθανοτήτων για τα άτομα τα οποία εντάσσονται στις λοιπές κατηγορίες.

5.2.5 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	1,220	1,125	-0,095
ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	1,215	1,074	-0,141

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Επιλέγοντας τις αγροτικές περιοχές ως ομάδα αναφοράς, μπορούμε να δούμε ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο. Το 2008 παρατηρούμε ότι όποιος ζούσε σε αγροτική περιοχή είχε λιγότερες πιθανότητες να είναι άνεργος, σε σχέση με αυτούς οι οποίοι ζούσαν σε αστικές και ημιαστικές περιοχές. Τα άτομα τα οποία ζούσαν στις ημιαστικές περιοχές είχαν λιγότερες πιθανότητες να βρίσκονται σε κατάσταση ανεργίας σε σχέση με τα άτομα των αστικών περιοχών. Αυτή η σειρά των ομάδων με βάση την αστικότητα, παραμένει ίδια και το 2014 όπου υπάρχει η οικονομική κρίση. Εδώ μπορούμε να πούμε ότι από το πίνακα προκύπτει η επαλήθευση της άποψης ότι οι αγροτικές περιοχές αντέχουν μέσα στη κρίση όσον αφορά την αγορά εργασίας.

5.2.6 ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΑΤΤΙΚΗ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	1,530	0,795	ΑΛΛΑΓΗ
ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,430	1,006	-0,424
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2,373	0,922	ΑΛΛΑΓΗ
ΗΠΕΙΡΟΣ	1,817	1,037	-0,78
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1,301	0,883	ΑΛΛΑΓΗ
ΙΟΝΙΟ	2,041	0,827	ΑΛΛΑΓΗ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1,684	1,037	-0,647
ΣΤΕΡΕΑ	1,658	0,972	ΑΛΛΑΓΗ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1,526	0,941	ΑΛΛΑΓΗ
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,758	0,755	-0,003
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1,408	0,609	ΑΛΛΑΓΗ
ΚΡΗΤΗ	0,952	0,795	-0,157

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Σε συνέχεια του προηγούμενου πίνακα των πιθανοτήτων ανεργίας με βάση την αστικότητα, μπορούμε να σχολιάσουμε με παρόμοια λογική το πίνακα με βάση τη περιφέρεια στην οποία ζει κάποιος. Έχοντας επιλέξει την Αττική ως ομάδα αναφοράς, παρατηρούμε ότι το 2008 οι μόνες περιφέρειες στις οποίες θα ζούσε κάποιος και θα είχε λιγότερες πιθανότητες να είναι άνεργος σε σχέση με κάποιον ο οποίος θα ζούσε στην Αττική, ήταν η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η περιφέρεια Κρήτης. Σε όλες τις υπόλοιπες περιφέρειες οι πιθανότητες ήταν μεγαλύτερες και κυρίως στη περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και στη περιφέρεια Ιονίου. Το 2014 όμως παρατηρούμε ότι όλες οι περιφέρειες ως τόποι διαμονής, έχουν μικρότερες πιθανότητες κάποιος να βρίσκεται σε κατάσταση ανεργίας σε σχέση με την Αττική. Οι μόνες περιφέρειες οι οποίες έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες είναι η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, η περιφέρεια Ηπείρου και η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, αν λάβουμε υπόψη το πίνακα με βάση την αστικότητα και βλέποντας ότι όλες οι περιφέρειες έχουν καλύτερη θέση με βάση τις πιθανότητες του να είναι κάποιος άνεργος, ίσως μπορούμε να ισχυροποιήσουμε το επιχείρημα για την αντοχή του αγροτικού χώρου στην αγορά εργασίας, μέσα στα χρόνια της οικονομικής κρίσης.

5.2.7 ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Απομονώνοντας από τα δεδομένα μόνο τα άτομα τα οποία ζουν σε αγροτικές περιοχές, μέσω του υποδείγματος logit και με βάση τα χαρακτηριστικά του φύλου, της οικογενειακής κατάστασης και του επιπέδου εκπαίδευσης θα προσπαθήσουμε να δούμε τις πιθανότητες ανεργίας για το 2008 και το 2014.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΦΥΛΟ	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΑΝΔΡΕΣ	0,443	0,928	+0,485

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Όπως προέκυψε από τα στοιχεία για το σύνολο της χώρας έτσι και στον αγροτικό χώρο το 2008 οι άνδρες είχαν λιγότερες πιθανότητες να βρεθούν σε κατάσταση ανεργίας. Το 2014 βλέπουμε ότι πλέον επικρατεί μια ισορροπημένη κατάσταση ανάμεσα στα δύο φύλα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΟΙΚΟΓ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΑΓΑΜΟΙ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΕΓΓΑΜΟΙ	0,324	0,400	+0,076
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	0,180	0,246	+0,066

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Με βάση το χαρακτηριστικό της οικογενειακής κατάστασης και επιλέγοντας ως ομάδα αναφοράς τους άγαμους, παρατηρούμε πως και εδώ υπάρχει αναλογία με τα αποτελέσματα για το σύνολο της χώρας. Οι έγγαμοι αλλά και τα άτομα στις λοιπές κατηγορίες (διαζευγμένοι ή χήροι) έχουν μικρότερες πιθανότητες να είναι άνεργοι. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι τα άτομα σε αυτές τις δύο κατηγορίες σε σχέση με τους άγαμους είναι λογικό να έχουν μεγαλύτερη ηλικία, οπότε πιθανότητα να έχουν μεγάλη εργασιακή εμπειρία ή να είναι και στη περίοδο συνταξιοδότησής τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.9: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔ.	2008- Exp(B)	2014- Exp(B)	ΔΙΑΦΟΡΑ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ (ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ)	-	-	-
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	1,142	0,840	ΑΛΛΑΓΗ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	0,368	0,644	+0,276
ΔΕΝ ΠΗΓΕ ΣΧΟΛΕΙΟ	0,198	0,194	-0,004

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού α' τρίμηνο 2008-α' τρίμηνο 2014- Επεξεργασμένα στοιχεία

Λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων στις αγροτικές περιοχές και επιλέγοντας το επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρατηρούμε ότι το 2008 τα άτομα με τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν τις μεγαλύτερες πιθανότητες να βρίσκονται στην ανεργία, με αμέσως μετά τα άτομα της δευτεροβάθμιας, της πρωτοβάθμιας και με τις λιγότερες πιθανότητες τα άτομα τα οποία δε πήγαν σχολείο. Το 2014 παρατηρούμε ότι τα άτομα τα οποία βρέθηκαν στη θέση με τις περισσότερες πιθανότητες να είναι άνεργοι, είναι αυτά με δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα άτομα με τριτοβάθμια εκπαίδευση φαίνεται ότι ενισχύουν σημαντικά τη θέση τους σε σχέση με τους υπόλοιπους. Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε το γεγονός ότι και το 2014 τα άτομα τα οποία δε πήγαν σχολείο ή είχαν πρωτοβάθμια εκπαίδευση, συνεχίζουν να έχουν τις λιγότερες πιθανότητες. Το γεγονός αυτό μπορεί να εξηγηθεί με βάση του ότι τα άτομα τα οποία ζουν για πάρα πολλά χρόνια στον αγροτικό χώρο, ασχολούνται κυρίως στο πρωτογενή τομέα και

πολύ πιθανά σε οικογενειακή επιχείρηση σταματώντας τις σπουδές τους, όπως επίσης μεγάλοι σε ηλικία άνθρωποι οι οποίοι είναι οικονομικά μη ενεργοί επειδή πλέον έχουν βγει σε σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παρατηρώντας τα πρωτογενή δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για το α' εξάμηνο του 2008 και α' εξάμηνο 2014, οι αριθμοί αλλά και η απτή πραγματικότητα, δείχνουν με τον πιο κρυστάλλινο τρόπο την απίσχναση όλων των δεικτών της παραγωγικής διαδικασίας στη χώρα. Από το εργατικό δυναμικό μέχρι την συνολική οικονομική δραστηριότητα, οι αριθμοί επιβεβαιώνουν αυτό το οποίο γνωρίζει λίγο έως πολύ το σύνολο του πληθυσμού εντός και εκτός της χώρας.

Η διαδικασία της εσωτερικής υποτίμησης κατάφερε καίρια πλήγματα στον τομέα της ανεργίας που ήταν ήδη πολύ επιβαρυσμένος. Το ποσοστά της ανεργίας στην χώρα ανέβηκαν κατακόρυφα, ενώ ο απόλυτος αριθμός των ανέργων άγγιξε το 1,5 εκατομμύριο. Όπως είναι φυσικό η άνοδος του δείκτη της ανεργίας επηρεάζει αρνητικά το σύνολο σχεδόν της οικονομίας με πρώτο και κύριο το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν.

Σπουδαίο επίσης πρόβλημα αποτελεί και η αρνητική αναλογία μισθωτών και συνταξιούχων, όπου ο αριθμός των δευτέρων αυξήθηκε κατά πολύ σε σχέση με εκείνον των πρώτων. Δείκτης ο οποίος βέβαια επιβαρύνεται κατά κύριο λόγο από την ανεργία και κατά δεύτερο από την μαζική φυγή νέων στο εξωτερικό. Με τα δεδομένα αυτά ο προϋπολογισμός δέχεται βαρύτατες πιέσεις, καθώς ο νέος παραγόμενος πλούτος έρχεται σε αναντιστοιχία με τις πάγιες ανάγκες της χώρας για συντάξεις.

Μέσα στο γενικότερο κλίμα της ύφεσης, ο πρωτογενής και ο τριτογενής τομέας καταφέρνουν να «επιβιώσουν» σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα, ο οποίος δέχεται μια αξιοσημείωτη μείωση. Ιδιαίτερα σημαντικά είναι τα δεδομένα τα οποία μας δείχνουν πως ακόμα και στις αστικές περιοχές ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει άνοδο 0,1%, πράγμα το οποίο σημαίνει πως όσοι ασχολούνταν με την γεωργία, την αλιεία, την κτηνοτροφία κτλ, ακόμα και στον πιο «αδόκιμο» χώρο για τις δραστηριότητες αυτές, δηλαδή τον αστικό, όχι μόνο δεν άφησαν την εργασία τους, αλλά αντίθετα υπήρξαν και άλλοι οι οποίοι ακολούθησαν το παράδειγμά τους. Η γενικότερη άνοδος του πρωτογενή τομέα, δεν είναι τόσο μεγάλη όσο του τριτογενή ο οποίος αφορά τις υπηρεσίες. Όμως λαμβάνοντας υπ' όψιν ορισμένα γεγονότα θα καταλάβουμε μια σημαντική διαφορά.

Ο τριτογενής, είναι ένας τομέας παραγωγής ο οποίος εξαρτάται σε ένα μεγάλο βαθμό από το κράτος. Οι θέσεις δηλαδή στον στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα ή ακόμα και σε άλλους χώρους οι οποίοι συνδέονται με τον τομέα των υπηρεσιών, γνώρισαν μεγάλη άνοδο την περίοδο την οποία συζητάμε, διότι εκείνη την περίοδο, ήρθε ένα πρώτο αρκετά μεγάλο πακέτο ΕΣΠΑ, το οποίο διοχετεύτηκε

στην απασχόληση¹⁴ από την τότε ηγεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης. Η άνοδος του τριτογενή τομέα μοιάζει πιο σταθερή, καθώς εξηγείται από ορισμένες παραμέτρους.

Αρχικά παρατηρούμε πως ο αγροτικός χώρος είναι ένας χώρος γερασμένος. Αυτό σημαίνει πως στην έρευνα μας χωρίσαμε το εργατικό δυναμικό σε τέσσερις ηλικιακές ομάδες, την 15-29, την 30-44, την 45-65 και την 65+. Οι δύο πρώτες εκπροσωπούν το πιο νεανικό εργατικό δυναμικό. Εκείνο δηλαδή το οποίο πλήττεται και περισσότερο από την ανεργία. Τα άλλα δύο ηλικιακά γκρουπ είναι εκείνα τα οποία έχουν παγιώσει σχεδόν το εργασιακό τους καθεστώς (αν και η δυναμική της κρίσης και οι απολύσεις έπληξαν και το 45-64 σε μεγάλο βαθμό) ή βρίσκονται σε καθεστώς σύνταξης.

Τα δύο τελευταία ηλικιακά γκρουπ (45-64 και 65+) γνωρίζουν άνοδο στις αγροτικές περιοχές αντίστοιχη της πτώσης των δύο πρώτων και πιο νεανικών. Το στατιστικό αυτό στοιχείο όπως είναι φυσικό, επηρεάζει και το επίπεδο εκπαίδευσης στις αγροτικές περιοχές το οποίο και φθίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό, αφού πλέον κυρίαρχη ομάδα είναι εκείνη η οποία περιλαμβάνει τους ανθρώπους που έφτασαν μέχρι και την ολοκλήρωση μόνο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα αρνητικά αυτά στοιχεία για τις αγροτικές περιοχές ίσως επισκιάζουν ένα δεδομένο το οποίο δεν μπορεί να παραληφθεί. Το δεδομένο αυτό δεν είναι άλλο από το ότι οι αγροτικές περιοχές είναι οι μόνες που όλοι οι τομείς παραγωγής σημειώνουν άνοδο ως προς το ποσοστό των απασχολούμενων. Τόσο ο πρωτογενής ο οποίος αποτελεί και τον βασικό του πυλώνα όσο όμως και ο δευτερογενής και ο τριτογενής, παρουσιάζουν αυξημένα ποσοστά στις περιοχές αυτές μη παραβλέποντας όμως το γεγονός ότι σε απόλυτο αριθμό και οι τρεις τομείς παραγωγής έχουν πολύ σημαντική πτώση.

Μπορούμε από τα παραπάνω να συμπεράνουμε ότι πλέον ο κόσμος ο οποίος φεύγει από τις αστικές και τις ημιαστικές περιοχές για να εγκατασταθεί σε κάποια αγροτική περιοχή, έχει και επαγγελματικές βλέψεις. Η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία και άλλες τέτοιες ασχολίες, αποτελούν διέξοδο για ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας οι οποίοι είτε έχασαν την δουλειά τους είτε σταθμίζοντας τις επιλογές κατέληξαν στο ότι μια τέτοια μετακίνηση θα τους απέφερε μεγαλύτερη οικονομική ασφάλεια και καλύτερη ποιότητα ζωής. Όμως δεν είναι μόνο η ασχολία με τη γη ή κάποια παρεμφερή η οποία ανθεί στις περιοχές αυτές. Πολλοί από αυτούς ίσως να επιλέξουν να συνεχίσουν να κάνουν ότι έκαναν και σε μια μεγαλύτερη πόλη. Όπως για παράδειγμα, ένας γιατρός μπορεί να συνεχίσει να προσφέρει τις υπηρεσίες του, διατηρώντας ένα ιατρείο ή για παράδειγμα ένας έμπορος να διατηρήσει την επιχείρησή του. Η αύξηση δηλαδή των

¹⁴ <http://www.espa.gr/el/Pages/NewsFS.aspx?item=544> Η εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος ξεκίνησε τον 10/13, ως εκ τούτου το πρώτο τρίμηνο του 2014, οι επιτυγχόντες είναι ακόμα απασχολούμενοι.

ποσοστών του πρωτογενή τομέα, του δευτερογενή τομέα και του τριτογενή τομέα στον αγροτικό χώρο μέσα στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, μπορεί να δώσει το συμπέρασμα ότι οι αγροτικές περιοχές στην αγορά εργασίας ισχυροποιούν τη θέση τους μέσα στη κρίση.

Όλα αυτά βέβαια υπό το πρίσμα της ηλικιακής συγκρότησης των περιοχών αυτών, οι οποίες όπως είπαμε είναι γερασμένες και χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Σε αυτό όμως το κλίμα οι νεανικότερες ομάδες ηλικιών δεν φαίνεται να ευδοκιμούν. Αυτό κυρίως λόγω των ελλιπέστατων δομών όχι μόνο στην απασχόληση, αλλά και στην τεχνολογία, την υγεία ή την παιδεία. Οι νέοι οι οποίοι κατά μεγάλο ποσοστό φεύγουν από τις αγροτικές περιοχές για σπουδές, κάποια στιγμή διστάζουν να γυρίσουν πίσω φοβούμενοι ότι κάτι τέτοιο αποτελεί πισωγύρισμα στη ζωή τους. Οι υψηλές προσδοκίες οι οποίες καλλιεργούνται δε μπορούν να απαντηθούν σε ένα περιβάλλον το οποίο φαίνεται αποκομμένο από κάθε είδους εξέλιξη. Τα κίνητρα για να επιστρέψει ένας νέος στον τόπο καταγωγής του είναι ελάχιστα και αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της ελλιπούς αποκέντρωσης στην κεντρική διοίκηση του κράτους, αλλά και της γενικότερης «απομάκρυνσης» της περιφέρειας από τις εξελίξεις τεχνολογικές ή άλλες, οι οποίες συμβαίνουν στα αστικά κέντρα.

Οι πτυχιούχοι νέοι είτε αναγκάζονται να καταφύγουν πίσω στην γενέτειρά τους και να καλλιεργήσουν τη γη, είτε να φεύγουν στο εξωτερικό, είτε τελικά να παραμείνουν σε κάποιο αστικό κέντρο αναζητώντας μια καλύτερη τύχη. Χωρίς κανένα κεντρικό σχεδιασμό για ένα νέο εξωστρεφή προσανατολισμό του πρωτογενούς τομέα ή γενικότερα στην απασχόληση στον αγροτικό χώρο, οι νέοι δεν αναζητούν πραγματικές στις αγροτικές περιοχές και αρκούνται είτε στην απλή καλλιέργειά της, είτε στην παραίτηση από αυτήν.

Συνοψίζοντας, οι αγροτικές περιοχές χαρακτηρίζονται ως «γερασμένες» και χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, παρ' όλα αυτά μέσα στη κρίση ενισχύουν ποσοστιαία τη θέση τους και στους τρεις τομείς παραγωγής σε σχέση με τις αστικές και ημιαστικές περιοχές, με κυρίαρχο πάντα το πρωτογενή τομέα. Τα πλεονεκτήματα τα οποία δίνει ο αγροτικός χώρος, εστιάζονται κυρίως στο γεγονός πως πρόκειται για «παρθένες» περιοχές από πλευράς απασχόλησης. Με λίγα λόγια κανένα επάγγελμα δεν γνωρίζει κορεσμό, ενώ αντίθετα μπορεί να θεωρηθεί ότι οι προοπτικές φτάνουν σε υψηλά επίπεδα. Αν όπως φαίνεται από τα στοιχεία, μεγαλύτερης ηλικίας άνθρωποι ή συνταξιούχοι καταφέρνουν να απασχοληθούν πλήρως από τον πρωτογενή τομέα, τότε κανείς δεν μπορεί να ξέρει σε τι επίπεδα θα φτάσει η παραγωγή αν υιοθετηθεί μια μοντέρνα τεχνογνωσία είτε σε τεχνικό είτε σε εμπορικό επίπεδο και ενισχυθούν τομείς όπως υγεία, παιδεία και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες, οι οποίες προσφέρονται σχεδόν αποκλειστικά σε αστικές περιοχές. Πλάι σε αυτές τις εξελίξεις, πολλές ακόμα προοπτικές απασχόλησης θα

καταφέρουν να βρουν ζωτικό χώρο δημιουργώντας ακόμα καλύτερες συνθήκες για την Ελληνική περιφέρεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δ.Γιανέλλης (2006): «Εισαγωγή στη Μακροοικονομική Θεωρία», 2η Έκδοση
- Ι. Τσιφόρου (2011): «Πρόσφατες εξελίξεις στην απασχόληση στον αγροτικό τομέα», έρευνα ΠΑΣΕΓΕΣ
- Γ.Αγαπητος (2002): «Οικονομικό Λεξικό: Σύγχρονο και Αναλυτικό», 1η Έκδοση
- Α. Δεδουσόπουλος (2000): «Η κρίση στην αγορά εργασίας», Τόμος Ι
- Α.Γ.Καλαματιανού(2003): «Κοινωνική Στατιστική, Μέθοδοι Μονοδιάστατης Ανάλυσης», 2η Έκδοση Παπαζήσης
- David de Vaus (2008): «Ανάλυση Κοινωνικών Δεδομένων, 50 βασικά θέματα», Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα
- Α.Λύτρας (2000): «Κοινωνία και Εργασία», Εκδόσεις Παπαζήση
- Θ.Σακελλαρόπουλος (2004): «Οικονομία και Πολιτική στη Σύγχρονη Ελλάδα», Εκδόσεις Διόνικος
- Τ. Γιαννίτσης (2013): «Η Ελλάδα στην κρίση», Εκδόσεις Πόλις
- Χαράλαμπος Κασίμης – Απόστολος Γ. Παπαδόπουλος «Μετανάστες και τοπικές κοινωνίες- Μια εισαγωγή»
- Χαράλαμπος Κασίμης– Σταύρος Ζωγραφάκης, «Κρίση, κινητικότητες και μετασχηματισμοί στην ελληνική ύπαιθρο»